

MULTNACIA KAJ MULTOPAJ MALEGALECOJ

Kial estas ĉi tiu ĝenerala eniro en
epokon de publika agado en
mondo dividita de la potencoj de
la multnaciaj kompanioj internaciales

em

OXFAM

Enhavtabelo

Dankon	3
Antaŭparolo de Bernie Sanders	5
Antaŭparolo de Rokeya Rafique	6
Resumo	7
Ĉapitro 1: La Ora Epoko de Fraktura Dividado	16
1.1 Brutala mondo por miliardoj da homoj	18
1.2 Mirinda mondo por la pinto de la piramido	20
1.3 Korporaciaj profitoj ŝvebas dum ĉi tiu krizo	22
1.4 La ligo inter korporacia potenco kaj ekstrema riĉeco	23
Ĉapitro 2: La Potenco de Monopoloj en Nova Epoko	25
2.1 Monopoloj	26
2.2 Nutras Neegalecon	27
2.3 Rekorda Monopolisma Potenco	28
2.4 Grandaj Farmaciaj Kompanioj, Grandaj Teknologiaj Kompanioj: La Regno de Gigantoj	31
2.5 La Fortunoj de Monopoloj	31
2.6 Lernado de la Pasinteco	32
2.7 Demokratio al Plutokratio	32
Ĉapitro 3: Kiel la potenco de grandaj korporacioj instigas malegalecon?	33
3.1 La nuna modelo rekompencas la riĉulojn, ne la laboristojn.	34
3.2 Grandaj kompanioj evitas impostojn.	38
3.3 Grandaj kompanioj celas privatigi publikajn servojn.	41
3.4 La nuna modelo kontribuas al klimata ŝanĝo.	44
Ĉapitro 4: Direkte al Ekonomio por Ĉiuj	47
4.1 Radikale pliigi egalecon devas esti la ĉefa prioritato de la homaro	48
4.2 Tri konkretaj rimedoj por limigi entreprenan potencon	49
4.3 Tempo por espero	54
Notoj	55

Dankon

© Oxfam Internacia, januaro 2024

Ĉefaj aŭtoroj: Rebecca Riddell, Nabil Ahmed, Alex Maitland, Max Lawson kaj Anjela Taneja.

Kunlaborantaj aŭtoroj: Alex Bush, Alexandre Poidatz, Andrew Gogo, Anthony Kamande, Christian Hallum, Gustavo Ferroni, Henry Ushie, Inigo Macias Aymar, Jonas Gielfeldt, Lies Craeynest, Mariana Anton, Martin Brehm Christensen, Nafkote Dabi, Rachel Noble, Sunil Acharya, Susana Ruiz, Uwe Gneiting kaj Yaxkin Rodriguez.

Sponsoro: Anjela Taneja.

Oxfam dankas Ally Davies, Anna Marriott, Annie Thériault, Ashley Hart, Barbara Scottu, Dana Abed, Deepak Xavier, Ed Pomfret, Emma Seery, Enrique Naveda, Grazielle Custodio, Irene Guijt, Irit Tamir, Jane Garton, Joss Saunders, Juan Sebastian Pardo, Kira Boe Cradorah, Linie Cowie, Kira Oxfam, No. Mahmuda Sultana, Morgane Menichini, Robbie Silverman, Rod Goodbun, Ruth Mhlanga, Sandra Sánchez Migallón, Seán McTernan kaj Victoria Harnett.

Dizajnita de Nigel Willmott kun helpo de Julie Brunet por datenbildigo.

Tradukis kaj provlegis el la angla eXceLingua (Pierre Le Grand; Jérôme Richard) kaj Morgane Menichini kaj Barbara Scottu kun la helpo de Stanislas Hannoun.

Oxfam dankas la fakulojn, kiuj malavare provizis sian helpon: American Economic Liberties Project, Âurea Mouzinho, Balanced Economy Project, Christoph Lakner, Claire Godfrey, Daniel Gerszon Mahler, Danny Dorling, Erik Peinert, Grieve Chelwa, Michelle Meagher, Nicholas Shaxson, Nick Dearden, Nidhi Hegde, Niko Lusiani, Sarah Bradbury, Sofia del Valle, Nishant Yonzan kaj World Benchmarking Alliance.

Ĉi tiu dokumento estis verkita por kontribui al la publika debato ĉirkaŭ humanitara politiko kaj evoluaj temoj.

Por pliaj informoj, bonvolu kontakti advocacy@oxfaminternational.org.

Ĉi tiu dokumento estas submetita al kopirajto, sed ĝi povas esti libere uzata por lobiado, kampanjado, edukado kaj esplorado, kondiĉe ke la fonto estas plene agnoskita. La kopirajtulo petas, ke ajna uzo estu sciigita al ili por taksado. Por kopiado en iu ajn alia cirkonstanco, reuzo en aliaj publikaĵoj, traduko aŭ adaptado, permeso devas esti donita kaj kotizoj povas aplikiĝi.

Sendu retroŝton al policyandpractice@oxfam.org.uk.

La informoj enhavitaj en ĉi tiu dokumento estis ĝustaj dum la presado.

Publikigita de Oxfam GB por Oxfam International sub DOI: 10.21201/2024.000007

Oxfam GB, Oxfam House, John Smith Drive, Cowley, Oksfordo, OX4 2JY, Unuiĝinta Reĝlando.

Fotaj kreditoj

Kovrilfoto: Tekstillaboristoj manifestacias por postuli plialtigon de la minimuma salajro en Dako, Bangladeŝo, la 31-an de oktobro 2023.

Foto de Kazi Salahuddin Razu/NurPhoto per Getty Images.

Paĝo 7: Aervido de plonĝboato en Maldivoj.
Foto de Aleksei Permiakov/Getty Images.

Paĝo 16: Urba pejzaĝo de Mumbajo, en la barata ŝtato Maharaŝtro. Foto de Adrian Catalin Lazar/iStock Images.

Paĝo 25: Mano tenanta la ŝnurojn de pupo.
Foto de Sveta Zi/iStock Images.

Paĝo 33: Laboristo kunmetas ŝuojn ĉe la fabriko Lien Phat en la vjetnama provinco Binh Duong.
Foto de Aaron Joel Santos Images/Shutterstock.

Paĝo 47: En Britio, milionuloj proponantaj solvon al malegaleco projekciis la vortojn "IMPOSTU RIĈAĴON, NE LABORON" sur la murojn de la Banko de Anglio. Foto de Patriotic Millionaires UK.

Ekde 2020, la kvin plej riĉaj viroj en la mondo duobligis sian riĉecon. Dum periodo, preskaŭ kvin procentoj de la kombinita riĉeco de la homaro malpliiĝis. Miliardoj da homoj malriĉiĝis. Malfacilaj vivkondiĉoj kaj malsato estas ĉiutaga realo por multaj homoj tra la mondo. Laŭ la nuna ritmo, daŭros 230 jarojn por fini malriĉecon, dum ni povus vidi, por la unua fojo, la riĉaĵon de multimiliardulo superi la limon de 1 duiliono da dolaroj.

post dek jaroj.

La grandega koncentriĝo de potenco inter grandaj korporacioj kaj monopoloj tutmonde pliseverigas malegalecon je ĉiuj niveloj de la ekonomio. Sep el la dek plej grandaj

Tutmondaj korporacioj ofte havas miliardulan ĉefoficiston aŭ miliardulon kiel sian ĉefan akciulon. Per premo sur laboristojn, evitado de impostoj, privatigo de la ŝtato, kaj signife kontribuado al klimata ŝanĝo, grandaj korporacioj pliseverigas malegalecon kaj plue ŝveligas la riĉecon de siaj riĉaj posedantoj. Por fini ĉi tiun ekstreman malegalecon, registaroj devas redistribui potencon de miliardoj kaj grandaj korporacioj al ordinaraj civitanoj.

Pli egaleca mondo eblas se registaroj efike reguligas kaj reorganizas la privatan sektoron.

Nubskrapuloj en Pekino, Ĉinio. Foto de Li Yang/Unsplash.

Ĉiujare senescepte, Oxfam brile malkaŝas la rapidan formiĝon de tutmonda oligarkio ene de sistemo, kie manpleno da miliardoj posedas kaj kontrolas la vastan plimulton de la monda ekonomio. Kaj ĉiujare, ĉi tiu obscena tutmonda dinamiko plimalboniĝas.

Jen la severa ekonomia realo, kiun ni devas alfronti:

Neniam antaŭe en la homa historio tiom malmultaj homoj posedis tiom da riĉeco.

Malegalecoj en enspezoj kaj riĉeco neniam estis tiel okulfrapaj.

Neniam antaŭe posedaĵo estis tiel koncentrita en la manoj de tia malplimulto.

Neniam antaŭe ni vidis klason de miliardoj monopoligi tiom da politika potenco.

Fine, ni neniam antaŭe atestis ĉi tiun ekstreman nivelon de avideco, aroganteco kaj nerespondeco flanke de la reganta klaso.

En Usono, tri homoj posedas pli da riĉeco ol la plej malriĉa duono de la lando, dum pli ol 60% de laboristoj luktaĵas por vivteni sin. Malgraŭ grandegaj kreskoj en laborproduktiveco kaj teknologia eksplodo, la realaj semajnaj salajroj de averaĝaj usonaj civitanoj estas pli malaltaj ol ili estis antaŭ 50 jaroj.

Seteksis Oxfam je taktikas ĉi tiu pr. 5 bilionoj da dolaroj, kio estas la sama kiel preskaŭ kvin duoblaĵoj kaj homojn trankviligi de pli ol 500 mil homoj, ĉi tiu dolaroj de 5000 dolaroj da dolaroj por nur kvin homoj.

800 miliardoj da usonaj dolaroj por nur kvin homoj.

Dum milionoj da homoj vivas en alarma malriĉeco, sen alirol al pura akvo, adekvata sanservo, deca loĝado aŭ edukado por siaj infanoj, miliardoj vidis siajn riĉaĵojn kreski je pli ol 3 duilionoj da dolaroj en la lastaj tri jaroj. Jes, duilionoj da dolaroj.

Miliardoj riĉiĝas, la laborista klaso luktaĵas por vivteni sin, kaj la plej malriĉaj homoj falas en malesperon. Jen la bedaŭrinda stato de nia tutmonda ekonomio.

Sed la bildo ne estas tute malgaja. Danke al organizaĵoj kiel Oxfam, pli kaj pli da ni faras la ligan inter nia ekonomia situacio kaj la detruema naturo de nia ultrakapitalisma sistemo, kiu rekompencas avidecon kaj la strebadon al profito pli ol ajnan alian homan valoron.

En Usono kaj tra la mondo, laboristoj klare montras, ke ili ne plu akceptos esti ekspluatataj. Ili ne plu intencas lasi multinaciajn kompaniojn fari rekordajn profitojn dum la resto de la loĝantaro restas malantaŭe. Ili decidis kontraŭbatali, kaj multaj sukcesis akiri pli bonajn salajrojn, avantaĝojn kaj laborkondiĉojn.

Vere, ĝi estas tre simpla: se ni kuniĝas ĉirkaŭ nia komuna homaro, la ŝancoj krei pli bonajn vivkondiĉojn por ĉiuj estas multnombraj.

Ni povas igi aliron al sanservo garantiita homa rajto por ĉiu viro, virino kaj infano. Ni povas kontraŭbatali klimatan ŝanĝon, savi la planedon kaj samtempe krei dekojn da milionoj da dece pagataj laborpostenoj en la sektoro de verda energio. Ni povas uzi teknologiajn progresojn kaj laboristan produktivecon por faciligi niajn vivojn. Ni povas forigi malriĉecon kaj plilongigi la vivdaŭron.

Ni povas eĉ iri pli foren, se ni pretas kunigi malriĉajn laboristojn el la tuta mondo en internacia movado kontraŭanta la avidecon kaj ideologion de la superriĉa klaso, favore al ekonomia, socia kaj media justeco.

Ĉi tiu raporto estas unueca. Mi laŭdas Oxfam pro ĝia rolo en la batalo kontraŭ la tutmonda oligarkio kaj por la kreado de pli justa mondo.

Bernie Sanders
Usona Senatano

Mi fieras gvidi Karmojibi Nari (KN), virin-gvidatan, neregistaran, neprofitcelan organizaĵon en Bangladeŝo. Ekde 1991, ni pledas por la rajtoj, digno, potenco kaj aŭtoritato de virinoj. Nia misio estas krei justan kaj egalecan socion, liberan de ekspluatado, senigo kaj diskriminacio - socion en kiu laborantaj virinoj kaj ĉiuj virinoj povas ĝui siajn rajtojn, dignon, potencon kaj aŭtoritaton.

Ni celas organizi agadon por niaj fratinoj laborantaj en la teksa industrio. Ni batalas por iliaj rajtoj kaj por pli granda egaleco, fronte al minacoj, kiuj foje estas mortigaj. La minimuma salajro por vestlaboristoj en Bangladeŝo ne pliiĝis ekde 2019. Ĝi restas fiksita je 8 000 takaoj monate (73 usonaj dolaroj), kio estas nur triono de tio, kio estus konsiderata vivsalajro. Dume, la vivkostoj akre altiĝis pro inflacio, kun nutraĵprezoj pliiĝantaj je 21% ĝis 50% inter 2022 kaj 2023.

Multaj teksajlaboristoj estas kaptitaj en malica ciklo de ŝuldo kaj estas devigitaj prunti monon por plenumi siajn bazajn bezonojn, kiel ekzemple manĝaĵon, sanservon kaj transportadon. Ĉi tiuj individuoj laboras proksimume 11 horojn tage, ses tagojn semajne, kaj malofte ricevas sociajn helpojn okaze de malsano, malgraŭ la kontraŭleĝeco de ĉi tiu situacio.

Ili ofte laboras malfrue en la nokton, aŭ eĉ la tutan nokton, por atingi neebajn produktadcelojn.

esti prizorgata. Sekureco estas zorgo por ĉiuj.

Ni regule aŭdas pri virinoj vunditaj en la laborejo, kaj multaj timas incendiojn, kiuj povus bloki la danĝerelirejojn de fabrikoj. Post kiam incendio mortigis 47 dungitojn en vestfabriko en Chittagong en 2006, Karmojibi Nari komencis labori pri ĉi tiu afero kiel fondinta membro de la Forumo pri Laborista Sekureco. Nia organizo funkcias kiel la sekretario de la Forumo kaj faciligas dialogojn kun la Bangladeŝa Asocio de Vestfabrikistoj kaj Eksportantoj (BGMEA) kaj aliaj koncernaj koncernatoj kaj oficistoj.

Ni helpas fabriklaboristinojn konatiĝi kun siaj

rajtojn kaj batali por siaj interesoj, sed ankaŭ kompreni, ke ili estas parto de ekstreme kompleksa tutmonda sistemo.

Sistemo kiu eltiras riĉecon el ilia laboro. Sistemo kiu celas ekspluati virinojn en landoj de la Tutmonda Sudo, kiel ekzemple Bangladeŝo.

La vestaĵoj, kiujn ili kudras dum longaj horoj en la fabriko, estas vendataj en riĉaj landoj, ofte por pli ol iliaj monataj salajroj. Ĉi tiu mono ne iras al ili, sed al la posedantoj de grandaj kompanioj en la vestaĵa kaj modindustrio, kaj al riĉaj akciuloj en riĉaj landoj, inkluzive de kelkaj miliardoj. Ĉi tiuj miliardoj havas pli da mono ol unuopa vestlaboristino povus gajni se ŝi vivus mil vivojn. Kiel tia riĉeco, konstruita sur la suferado kaj ĉiutaga laboro de miaj fratinoj, povas esti pravigita?

Ĉi tiu raporto de Oxfam montris al mi, pli ol iam ajn, ke la potenco de ĉi tiuj grandegaj multnaciaj kompanioj kaj iliaj miliardulaj posedantoj konstante firmiĝas, kaj ke konstrui justan mondon estas neeble ĝis ni defias ĉi tiun potencon por malmunti ĝin.

La malfacilaĵoj, kiujn frontas mia organizaĵo, la bangladeŝaj sindikatoj, kaj la multaj laboristinoj en nia lando, estas ligitaj al la batalo kontraŭ malegaleco kaj entreprena potenco, kiun faras aktivuloj tutmonde. Kune ni devas daŭre batali. Mi kredas je nia venko.

Rokeya Rafique

Administra Direktoro, Karmojibi Nari (KN)

কর্মজীবী নারী
KARMOJIBI NARI (KN)

RESUMO

Ĉi tiu raporto prezentas la fundamentan elekton antaŭ ni inter nova epoko de miliardula supereco, kontrolata de monopoloj kaj financistoj, kaj transforma publika potenco bazita sur egaleco kaj digno.

Skatolo: Malegaleco en ciferoj

- Ekde la komenco de ĉi tiu jardeko de divido, la kvin La plej riĉaj viroj de la mondo vidis siajn riĉaĵojn pli ol duobla, dum preskaŭ kvinoble la homoj, malpliigis.8
- Se ĉiu el la kvin plej riĉaj viroj elspozus Je unu miliono da dolaroj tage, ĝi daŭrus al ili 476 jarojn. el ĉerplian tutan riĉaĵon9.
- Sep el la dek plej grandaj kompanioj de la mondo havas Miliardula ĉefoficisto aŭ miliardulo kiel akciulo ĉefa10, 11.
- Tutmonde, homoj posedas 105 duilionoj da dolaroj pli da riĉeco ol 105 duilionoj da dolaroj kiujn la plej riĉaj homoj ekvivalenta al pli ol virinoj, aŭ diferenco kvar fojejn la grandeco de la ekonomio de Usono12.
- La plej riĉa 1% de la mondo posedas 43 % de la monda riĉeco. Ĉi tiu tutmonda financaj aktivuloj13. Ĉiuj
- La plej riĉa 1% de la planedo elsendas tiom multe. de karbono ol la plej malriĉaj du trionoj de karbono ol la plej homoj14.
- En Usono, la riĉeco de averaĝa nigra domanaro reprezentas nur 15.8% de tiu de domanaro averaĝa blankulo. En Brazilo, la enspezo de homoj blankaj 78% de la enspezo de 20% pli altaj ol tiuj de afro-devenuloj16. Afro-posteuloj16.
- El pli ol 1 600 el la plej grandaj kompanioj kaj la plej influaj kompanioj de la mondo, nur 0.4% publikigis engaĝiĝas pagi vivsalajron al subteni la vivsalajro al siaj dungitoj kaj subteni la pagon de decaj en siaj valorĉenoj17.
- Daŭrus 1 200 jarojn por laboristo en la sektoro senokupigita kaj gajni ĉifon de gajnas kaj sociaj de siaj kompanioj Fortune 100 firmao gajnas en Fortune 100 firmao gajnas averaĝe dum unu jaro 18.

Brutala mondo por la plimulto.
Por la plejmulto da homoj tra la mondo, la komenco de ĉi tiu jardeko estis nekredeble malfacila. Dum ni skribas ĉi tiujn liniojn, 4,8 miliardoj da homoj estas pli malriĉaj ol ili estis en 2019. Por la plej malriĉaj, kiuj plej ofte estas virinoj, homoj de koloro kaj marĝenigitaj grupoj, la ĉiutaga vivo fariĝis pli brutala ol iam ajn. La tutmonda malegaleco (la breĉo inter landoj de la Tutmonda Nordo kaj la Tutmonda Sudo) plilarĝiĝis por la unua fojo en 25 jaroj.

Ĉie en la mondo, inflacio superas salajran kreskon,21 kio signifas, ke centoj da milionoj da homoj vidas siajn enspezojn ŝrumpi ĉiumonate kaj siajn perspektivojn por pli bona estonteco malaperi. Klimata ŝanĝo, pri kiu la superriĉuloj plejparte respondecas, signife pliigas malegalecon tutmonde.22 Laboristaj protestoj kaj strikoj plurfoje faris fraptitolojn.23

Alfronte al kreskanta ŝuldo kaj altiĝantaj kostoj por importita fuelo, manĝaĵoj kaj medikamentoj, ŝtatoj luktas finance. Malriĉaj kaj mezriĉaj landoj supozeble pagos preskaŭ duonmiliardon da dolaroj tage en interezoj kaj ŝuldrepagoj ĝis 2029, kaj ili devas fari drastajn elspezreduktajn por plenumi la devojn de siaj kreditoroj.24 Ĉi tiujn limigojn ofte sentas aparte akute virinoj.25

Mirinda mondo por malplimulto
La drama kresko de ekstrema riĉeco observita ekde 2020 nun estas fiksita. Miliarduloj vidis siajn riĉaĵojn pliigi je 3,3 duilionoj da dolaroj, aŭ 34%, ekde la komenco de ĉi tiu jardeko de krizo, kaj ilia riĉeco kreskis trioble pli rapide ol la inflaciindico.²⁶

Tiu ĉi riĉeco koncentriĝas en la Tutmonda Nordo. Nur 21% de la homaro vivas en la Tutmonda Nordo, tamen tiuj ĉi landoj gastigas 69% de la privata riĉeco kaj 74% de la tutmonda miliardula riĉeco.27 Grandaj tutmondaj korporacioj ankaŭ prosperis precipe dum ĉi tiu periodo de krizo. Por la plej grandaj kompanioj, same kiel por la superriĉuloj, la lastaj du jardekoj estis eksterordinare profitodonaj, kaj la lastaj kelkaj jaroj estis eĉ pli bonaj.

La plej grandaj kompanioj registris 89%-an kreskon de siaj profitoj inter 2021 kaj 2022. Laŭ la plej novaj datumoj, oni atendas, ke 2023 rompos ĉiujn profitecajn rekordojn.

RESUMO

82% de tiuj profitoj estas distribuitaj al akciuloj²⁹, nome al la plej riĉaj homoj en la firmao.

La Ligo Inter Ekstrema Riĉeco kaj Korporacia Potenco: La drama kresko de la riĉeco de miliarduloj estas proksime ligita al la fortigo de la potenco de grandaj korporacioj kaj monopoloj. Multnaciaj profitoj profitigas akciulojn je la kosto de laboristoj kaj ordinaraj homoj. Ĉi tiu raporto malkaŝas kiel la potenco de grandaj korporacioj kaj monopoloj plimalbonigis malegalecon, kaj kiel ĝi ekspluatas kaj plimalbonigas seksajn, rasajn kaj ekonomiajn malegalecojn.

La raporto uzas novajn datumojn por montri, ke la plej riĉaj homoj, krom esti la plej grandaj profitantoj de la tutmonda ekonomio, ankaŭ penas konsiderindan kontrolon super ĝi.

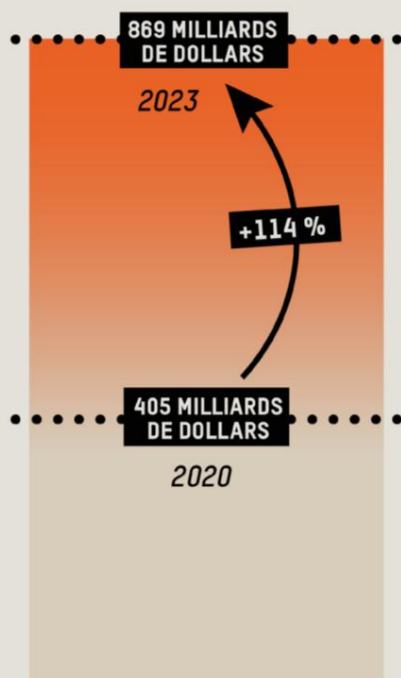
Nova studo de Oxfam montras la parton de tutmondaj financaj aktivaĵoj posedataj de la plej riĉaj 1%. Laŭ

Laŭ datumoj de Wealth X, la plej riĉa 1% posedas 43% de ĉiuj tutmondaj financaj aktivaĵoj.³⁰ En landoj de la Proksima Oriento, la plej riĉa 1% posedas 48% de la financa riĉeco. Ĉi tiu procento estas 50% en Azio kaj 47% en Eŭropo.

34% el la 50 plej grandaj listigitaj kompanioj de la mondo, kun kombinita merkata kapitaligo de 13.3 duilionoj da dolaroj, havas miliardulon kiel sian ĉefan akciulon aŭ ĉefoficiston. Sep el la dek plej grandaj kompanioj de la mondo havas miliardulon kiel sian ĉefoficiston aŭ ĉefan akciulon.

La voĉdonrajtaj akcioj de ĉefa akciulo permesas al ili voĉdoni pri la elekto de la ĉefoficisto kaj membroj de la estraro de la kompanio.

Miliardulaj posedantoj uzas ĉi tiun kontrolon por certigi, ke la potenco de grandaj korporacioj daŭre kreskas per kreskanta merkatkoncentriĝo kaj monopolaj pozicioj, kun la beno de publikaj aŭtoritatoj. Ĉi tiu pliigita potenco de grandaj korporacioj estas poste uzata por akiri ĉiam pli altajn profitojn por akciuloj, je la kosto de la resto de la loĝantaro.

**DEPUIS 2020, LES CINQ HOMMES
LES PLUS RICHES DU MONDE
ONT PLUS QUE DOUBLÉ LEUR
FORTUNE. AU COURS DE LA MÊME
PÉRIODE, LA RICHESSE CUMULÉE
DE 60% DE L'HUMANITÉ A BAISSÉ.**

Nova epoko de monopoloj: grandaj korporacioj akcelitaj de potenco

Ni vivas en epoko de monopola potenco, kiu permesas al korporacioj kontroli merkatojn, dikti la kondiĉojn de komerco kaj rikolti profitojn sen timo perdi merkaptopartan. Malproksime de esti abstrakta fenomeno, ĉi tiu potenco havas multajn sekvojn por ni: ĝi influas la salajrojn, kiujn ni gajnas, la manĝaĵojn, kiujn ni povas pagi, kaj la medikamentojn, al kiuj ni havas aliron. Ĉi tiu potenco ne estas produkto de hazardo: estas niaj registaroj, kiuj konfidis ĝin al ĉi tiuj korporacioj.

Sektoron post sektoro, ni vidas kreskantan merkatkoncentriĝon ĉie. Inter 1995 kaj 2015, 60 farmaciaj kompanioj kunfandiĝis por formi nur 10 tutmondajn gigantojn, la "Grandajn Farmaciajn" 34. Du internaciaj kompanioj nun posedas pli ol 40% de la tutmonda semmerkato 35. La "Grandaj Teknologiaj" kompanioj dominas la merkatojn: tri kvaronoj de la tutmondaj elspezoj por interreta reklamado profitigas Meta, Alphabet kaj Amazon 36, kaj pli ol 90% de interretaj serĉoj tutmonde estas farataj per Google 37. En Afriko, la agrikultura sektoro karakteriziĝas per kunfandiĝo, tio estas, la kunfandiĝo aŭ akiro de grandaj kompanioj en la sektoro 38.

Barato alfrontas "kreskantan industrian koncentriĝon", precipe en la manoj de la kvin plej grandaj kompanioj.³⁹

Monopoloj plifortigas la potencon de grandaj kompanioj kaj iliaj posedantoj je la kosto de ĉiuj aliaj. Organizaĵoj kiel la IMF agnoskas, ke la povo de monopoloj kreskas kaj instigas malegalecon.⁴⁰ La averaĝaj profitmarĝenoj de multnaciaj kompanioj eksplodis dum la lastaj jardekoj.⁴¹ Ĉar monopola povo permesis al grandaj kompanioj en multaj densaj sektoroj implicite kunordigi por altigi siajn prezojn por pliigi siajn profitmarĝenojn ekde 2021,⁴² la energia, nutraĵa kaj farmacia sektoroj tial spertis grandegajn prezaltiĝojn.⁴³

Privataj akcifondusoj, kiuj akiris 5,8 duilionojn da dolaroj en investoj tutmonde ekde 2009, utiligas privilegian financon aliron por agi kiel monopolisma forto en ĉiuj sektoroj.^{44, 45} Krom privata akcio, la tri ĉefaj administrantoj de indicfondusoj (BlackRock, State Street kaj Vanguard) kune administras ĉirkaŭ 20 duilionojn da dolaroj en aktivaĵoj, preskaŭ kvinonon de ĉiuj administrataj aktivaĵoj,⁴⁶ kio plifortigas ilian monopolisman potencon.⁴⁷

**SEPT DES DIX PLUS
GRANDES ENTREPRISES
MONDIALES ONT UN
PDG MILLIARDAIRE
OU UN MILLIARDAIRE COMME
ACTIONNAIRE PRINCIPAL.**

**LA VALEUR TOTALE
DE CES ENTREPRISES
EST DE
10 200 MILLIARDS
DE DOLLARS.**

Kvar Manieroj Kiel Korporacia Potenco Nutras Malegalecon:

Kreskanta monopoligo
pliigas entreprenan potencon, kun unu superreganta celo: pliigi akciulajn profitojn. Por ĉi tiu celo, grandaj korporacioj uzas sian potencon por agi laŭ manieroj, kiuj kreas kaj plifortigas malegalecon. Ĉi tiu raporto ekzamenas kvar el la uzitaj metodoj:

1. Rekompencante la riĉulojn, ne la laboristojn

Grandaj korporacioj instigas malegalecon per uzado de sia potenco por malaltigi salajrojn kaj direkti profitojn al la plej riĉaj. En 2022, la Internacia Organizo de Laboro (ILO) avertis, ke la historia malkresko de realaj salajroj riskas pliigi malegalecon kaj instigi socian maltrankvilon.⁴⁸

Nia propra analizo por ĉi tiu raporto malkaŝas, ke 791 milionoj da laboristoj vidis siajn salajrojn malsukcesi samrapidiĝi kun inflacio kaj tial perdis 1,5 duilionojn da dolaroj dum la pasintaj du jaroj, kio egalas al preskaŭ monato (25 tagoj) da perditaj salajroj por ĉiu laboristo.⁴⁹ Virinoj estas signife tro reprezentitaj en

la plej malbone pagataj kaj plej malfirmaj laborpostenoj⁵⁰.

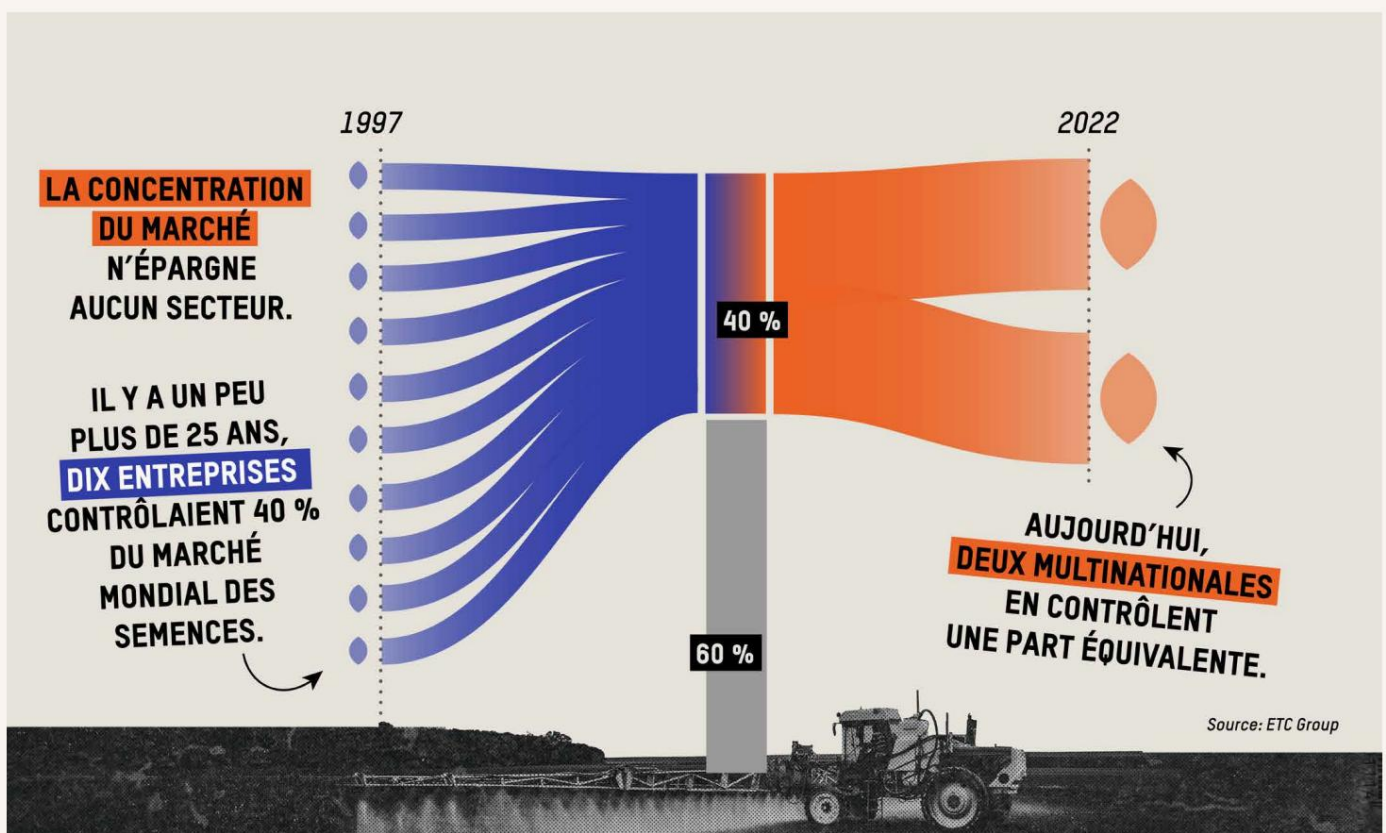
En 2019, ili gajnis nur 51 cendojn por ĉiu dolaro da laborenspezo gajnita de viroj.⁵¹ Homoj de koloro alfrontas ekspluatadon en provizĉenoj,⁵² kaj blankuloj misproportie profitas de la profitoj generitaj de korporacioj.⁵³

Krome, firmaoj uzas sian influon por kontraŭstari leĝojn kaj politikojn, kiuj povus profitigi laboristojn (precipe per batalado kontraŭ plialtigoj de la minimuma salajro⁵⁴) kaj por subteni reformojn, kiuj subfosas iliajn rajtojn⁵⁵, same kiel politikajn limigojn al sindikatiĝo⁵⁶ kaj la malstreĉigon de leĝoj pri infanlaboro⁵⁷.

2. Praktikado de impostfraŭdo

Korporacioj kaj iliaj riĉaj posedantoj ankaŭ eternigas malegalecon per daŭra kaj tre efika impostmilito. La laŭleĝa entreprena imposttarifo estis pli ol duonigita en OECD-landoj ekde 1980.⁵⁸ Agresema impostplanado, la misuzo de impostaj paradizoj kaj instigaj mezuroj rezultas en tarifoj

faktaj impostodevoj multe pli malaltaj, kaj ofte proksimaj al nulo⁵⁹.

Ĉi tiu situacio eternigas malegalecojn laŭ pluraj manieroj. Korporacia imposto falas ĉefe sur la plej riĉajn individuojn, do la kolapso de ĉi tiu imposto dum la pasintaj jardekoj esence estis plia impostredukto por la riĉuloj.⁶⁰ Ĉi tio ankaŭ senhavigas registarojn tutmonde, sed precipe tiujn en la Tutmonda Sudo, de bilionoj da dolaroj en enspezoj, kiuj povus esti uzataj por redukti malegalecon kaj fini malriĉecon.⁶¹ Ĉiu dolaro da evitata imposto estas flegistino, kiu neniam estos dungita, aŭ lernejo, kiu neniam estos konstruita.

3. Privatigi publikajn servojn

Ĉie en la mondo, grandaj korporacioj senĉese enstrudiĝas en la publikan sektoron, varigante kaj apartigante aliron al esencaj servoj kiel edukado, akvo kaj sanservo, dum ofte rikoltante grandegajn profitojn je la elspezo de la impostpagantoj.⁶² Ĉi tiu situacio povas malfortigi la kapablon de registaroj provizi kvalitajn universalajn publikajn servojn, kiuj povas redukti malegalecon.⁶³

La riskoj estas grandegaj. Esencaj servoj estas plurtrilion-dolaraj industrioj kaj prezentas grandegajn ŝancojn generi profitojn kaj riĉecon por riĉaj akciuoj. La Monda Banko kaj aliaj evolufinancaj agantoj favoras la liveradon de privataj servoj, efike traktante esencajn servojn kiel aktivaĵoklasojn kaj uzante publikan monon por garantii ilin.

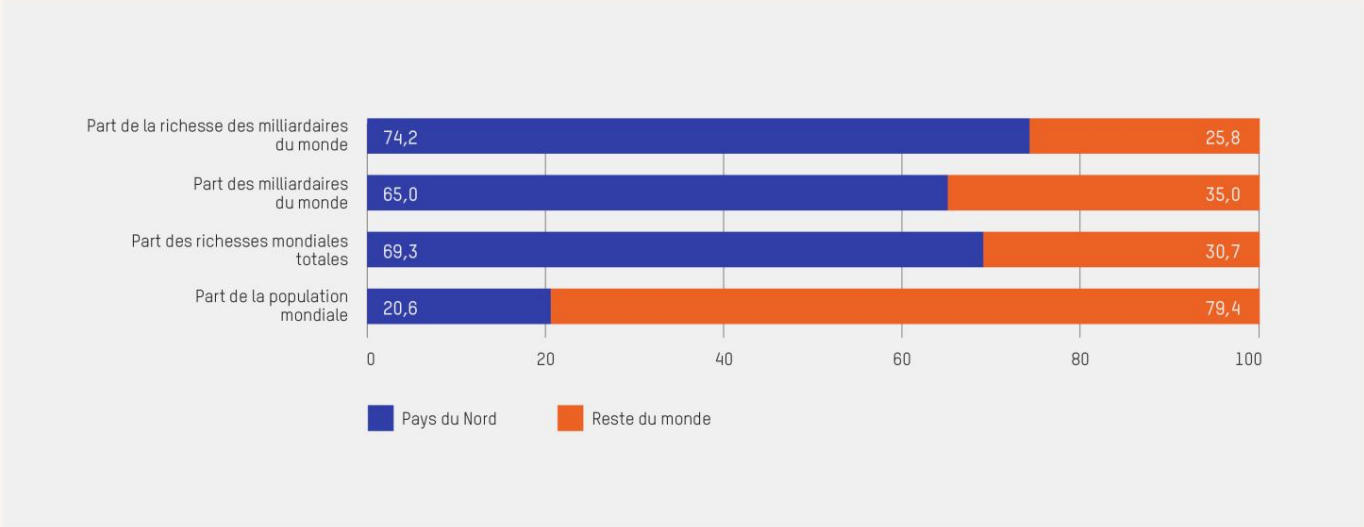
entreprena agado anstataŭ homaj rajtoj⁶⁴. Privataj akcifondusoj transprenas ĉion, de akvoprovizaj sistemoj ĝis sanprovizantoj kaj flegejoj, kun ĝiaj akompanantaj zorgoj pri malbonaj, eĉ tragikaj, rezultoj.⁶⁵

Privatigo povas daŭrigi kaj plifortigi malegalecojn en esencaj publikaj servoj, plilarĝigante la interspacon inter riĉuloj kaj malriĉuloj per ekskludo kaj malriĉigo de tiuj, kiuj ne povas pagi, dum tiuj, kiuj povas pagi ĝin, profitas de altkvalita sanservo kaj edukado.⁶⁶ Privatigo ankaŭ povas konduki al neegalecoj bazitaj sur sekso,⁶⁷ raso,⁶⁸ kaj kasto. Ekzemple, Oxfam trovis, ke dalitoj en Barato alfrontas altajn kaj nepageblajn kostojn en la privata sanserva sektoro,⁶⁹ same kiel financan ekskludon en la privata eduksektoro, kaj malkaŝan diskriminacion en ambaŭ kazoj.⁷⁰

4. Kontribuado al klimata ŝanĝo

La potenco de grandaj korporacioj kontribuas al klimata ŝanĝo, kaŭzante vastan suferon kaj pliseverigante malegalecojn, precipe laŭ raso, klaso kaj sekso.⁷¹ Multaj el la miliardoj de la mondo posedas, kontrolas, formas kaj finance profitas de procezoj, kiuj elsendas forcejajn gasojn.⁷² Krome, ili profitas de la fakto, ke korporacioj celas bloki progreson al rapida kaj justa transiro, nei kaj distordi la veron pri klimata ŝanĝo, kaj subpremi ĉiun, kiu kontraŭas la ekstraktadon de fosiliaj brulaĵoj.⁷³

GRAFIKO: LA MONDO ANKORAŬ APARTENAS AL LA RIĈULOJ EN LA NORDAJ LANDOJ
Koncentriĝo de riĉeco en nordaj landoj kompare kun la resto de la mondo (kiel procento)

Fonto: Kalkuloj de Oxfam bazitaj sur datumoj el la Forbes Billionaires List⁷⁴ kaj la Global Wealth Report 2023⁷⁵ de UBS

Tio ne estas neevitebla: ekonomio kiu servas ĉiujn estas ebla.

La potenco de grandaj korporacioj kaj ekstrema riĉeco estis enhavita kaj limigita en la pasinteco kaj povas esti denove. Ĉi tiu raporto proponas konkretajn, pruvitajn kaj praktikajn manierojn meti la ekonomion je la servo de ĉiuj.

Starigi celojn kaj planojn por radikale kaj rapide redukti malegalecon. Ekzistas larĝa konsento, ke malegaleco tro multe pliiĝis en preskaŭ ĉiu lando de la mondo.⁷⁶ En 2023, mondfamaj ekonomikistoj, inkluzive de Jayati Ghosh kaj Thomas Piketty,⁷⁷ renkontiĝis kun iamaj membroj de la

Kunlaborantoj de Unuiĝintaj Nacioj, IMF kaj Monda Banko alvokas al difino de klaraj celoj por redukti malegalecon. Oxfam subtenas la ideon, formulitan de Joseph Stiglitz⁷⁸, ke ĉiu nacio celu situacion en kiu malegaleco reduktiĝas ĝis la punkto, ke la plej malriĉaj 40% de la loĝantaro havu proksimume la saman enspezon kiel la plej riĉaj 10%, alivorte Palma-proporcio de 179.

La plej riĉaj registaroj portas apartan respondecon, pro ilia neproporcia influo en la starigo de tutmondaj reguloj kaj normoj. La rolo de la G20, prezidata de Brazilo, kaj la klopodoj de evolulandoj ĉe UN ofertas esencajn ŝancojn por multflanka agado por kontraŭbatali naciajn kaj tutmondajn malegalecojn.

Mariam estas parto de malia kooperativo, kiu fabrikas plibonigitajn kuirfornojn, helpante redukti senarbarigon kaj la tempon, kiun virinoj pasigas sur la kampo. Ligna kolekto. Foto de Diafara Traoré/Oxfam.

Tri konkretaj mezuroj por limigi la potencon de korporacioj

1. Revigligi la Ŝtaton

Forta kaj efika ŝtato estas la plej bona remparo kontraŭ entreprena potenco. Ĝi zorgas pri la publika bono, kreas kaj formas merkatojn, korektas merkatajn fiaskojn, kaj posedas kaj funkciigas hejmajn komercajn entreprenojn, kiuj konsistigas ĝis 40% de la nacia produktado tutmonde en 2018.

Registaroj devas ludi proaktivan rolon en formado de siaj ekonomioj por la komuna bono. Ili devas:

- garantii publikajn servojn, kiuj reduktas malegalecojn, inkluzive de sano, edukado, prizorgaj servoj kaj nutraĵsekureco;
- Investu en publikan transporton, energion, loĝadon kaj alian publikan infrastrukturon; • Esploru la eblecon de publika monopolo aŭ forta publika servo en sektoroj, kiuj estas submetitaj al monopola potenco kaj estas esencaj por kontraŭbatali ekstreman malegalecon kaj antaŭenigi rapidan transiron for de fosiliaj brulaĵoj. Ĉi tiuj inkluzivas, precipe, publikan energian servon, publikan transporton (kie infrastrukturinvestaj kostoj signifas, ke povas esti nur unu efika provizanto), kaj aliajn sektorojn, kie ekzistas signifa nacia avantaĝo.⁸¹
- Plibonigi travideblecon, respondigeblecon kaj kontrolon de publikaj institucioj (inkluzive de ŝtataj entreprenoj); • Fortigi kaj financi reguligajn kapablojn kaj doti ilin de personaro por devigi regularojn kaj certigi, ke la privata sektoro servas la komunan bonon.

2. Reguligu grandajn kompaniojn

Registaroj devas uzi sian potencon por limigi la senbridan kreskon de grandaj korporacioj kaj malhelpi maljustecojn en siaj provizĉenoj, kaj nacie kaj internacie. Ili devas:

- Malmunti privatajn monopolojn kaj limigi la potencon de grandaj korporacioj. Registaroj povas ĉerpi inspiron el nunaj klopodoj kontraŭbatali monopolojn, kiel tiuj en Usono kaj Eŭropo, kaj el la lecionoj de la historio.

kie la koncentriĝo de riĉeco estis sukcese kontraŭbatalita.⁸² Ili ankaŭ devas fini la monopolon sur la

scio, per demokratiigo de komerco kaj ĉesigo de la misuza uzado de patentreguloj (ekzemple, fare de grandaj farmaciaj kompanioj pri medikamentoj), kiuj instigas malegalecojn;

- povigi laboristojn kaj komunumoj. Grandaj kompanioj devas pagi vivsalajrojn kaj engaĝiĝi al klimata kaj seksa justeco: dividendpagoj kaj akcireaĉetoj estu malpermesitaj ĝis tio estos atingita. Sindikatoj estu subtenataj, protektataj kaj kuraĝigataj. La kompenso de ĉefoficistoj estu limigita. Registaroj enkonduki laŭleĝe devigajn mezurojn por garantii la rajtojn de virinoj kaj rasigitaj homoj kaj por certigi devigan diligentecon pri homaj rajtoj kaj la medio.
- Radikale plialtigi impostojn sur entreprenoj kaj la superriĉuloj. Tio inkluzivas permanentan imposton sur riĉaĵon kaj permanentan imposton sur superprofitoj. La G20, sub la brazila prezidanteco, devus pledi por nova internacia interkonsento celanta pliiĝi impostojn sur la enspezoj kaj riĉaĵo de la plej riĉaj homoj de la mondo.

3. Reinventante la komercan mondon

Registaroj povas uzi sian potencon por reinventi kaj reorientigi la privatan sektoron. Ili devas:

- uzi sian tutan potencon por krei kaj antaŭenigi novan generacion de entreprenoj, kiuj ne prioritigas akciojn (inkluzive de laboristaj kooperativoj kaj lokaj kooperativoj, sociaj entreprenoj kaj justkomercaj entreprenoj) kaj kiuj estas posedataj kaj administrataj laŭ la intereso de laboristoj, lokaj komunumoj kaj la medio.

Konkurencajn kaj profitodonajn entreprenojn ne devus malhelpi akciula avideco;

- Provizu financon subtenon al justkomercaj entreprenoj. Ili ankaŭ povas uzi impostadon kaj aliajn ekonomiajn instrumentojn kiel publikajn aĉetojn por favori justajn komercajn modelojn. Neniu financa helpo aŭ publikaj kontraktoj estu donitaj al kompanioj, kiuj ne atingas siajn celojn pri neta nula emisio, kiuj pagas salajrojn sub la vivsalajro, aŭ kiuj evitas impostojn.

Capítulo 1

DA LARAEPOKO FRALDINDO de

1: La ora epoko de diskriminacio

Jeff Bezos estas unu el la plej riĉaj viroj en la mondo.

La kompanio, kiun li fondis, Amazon, estas jurpersekutata de la usona registaro pro "kontraŭleĝa konservado de monopola povo".⁸³ Lia riĉaĵo kreskis je 32,7 miliardoj da dolaroj ekde 2020, atingante 167,4 miliardojn da dolaroj.⁸⁴ S-ro Bezos efektivigis spacvojaĝon de 5,5 miliardoj da dolaroj kaj dankis dungitojn de Amazon pro ebligado de ĝi.⁸⁵ Amazon ĉiam faris ĉion eblan por malhelpi laboristojn sindikatiĝi.⁸⁶

Pastoro Ryan Brown laboras ĉe kuracejo Amazon mendas en Norda Karolino. Li priskribas fizike postuleman, monotonan kaj elĉerpan laboron, kie dungitoj estas viktimoj de rasismo kaj diskriminacio. Laŭ Pastoro Brown, "ni vivas en ora epoko, kie ĉi tiuj

Homoj fariĝas troe riĉaj, dum ĉi tiu riĉeco tute ne profitigas la homojn, kiuj kreis ĝin." Li partoprenas en organizado de laborejaj iniciatoj por kontraŭbatali rasismojn kaj akiri vivsalajron.⁸⁷

En Sudorienta Azio, laboristoj en la sektoro

Marmanĝaĵa prilaborado provizas manĝaĵojn al superbazaroj kiel Whole Foods, posedata de Amazon, kaj ankaŭ al aliaj podetalistoj.⁸⁸ Inter la dungitoj en ĉi tiu industrio, Susi rakontas sian tempon laborante en salikoka prilabora fabriko. Ŝi diras: "Ne estis tempo por paŭzoj dum ni laboris, kaj mi ne rajtis trinki." Dewi, alia iama laboristino, diras, ke ŝia dunganto postulis gravedectestojn. "Se vi gravediĝis, vi devis rezigni." ⁸⁹

Dungitoj de Amazon kampanjas por pli bonaj laborkondiĉoj en Brandizzo, Italio. Foto de Nicolò Campo/LightRocket per Getty Images.

kie malegalecoj estas la plej grandaj en la mondo.⁹⁵ Klimata ŝanĝo plue pliseverigas tutmondajn riĉecajn malegalecojn. Unu studo malkaŝas, ke malegalecoj inter nacioj estas 25% pli okulfrapaj ol ili estus sen la efiko de klimata ŝanĝo.^{96, 97}

Alfronte al ŝanceliga ŝuldo kaj ŝvebaj kostoj por importita fuelo, manĝaĵoj kaj medikamentoj, ŝtatoj luktas finance.⁹⁸ Oni atendas, ke malaltaj kaj mez-malsupraj landoj pagos preskaŭ duonan miliardon da dolaroj tage en interezoj kaj ŝuldrepagoj ĝis 2029.⁹⁹ Lastatempa raporto de Oxfam montras, kiel la ŝuldo de Libano ŝvelis je 151 procentoj en 2020 antaŭ ol la lando estis devigita defaŭlti.¹⁰⁰ Ĉi tio ekigis ondon de severeco. Pli ol duono (57%) de la plej...

La malriĉuloj de la mondo, kie vivas 2.4 miliardoj da homoj, devas redukti siajn publikajn elspezojn je 229 miliardoj da dolaroj dum la venontaj kvin jaroj: tio estas pli ol la tuta sumo de oficiala evoluhelpo (ODA) en 2022.¹⁰¹ Ĉi tiujn reduktojn ofte sentas aparte akute virinoj, knabinoj kaj ne-binaraj homoj, precipe tiuj, kiuj spertas intersekcantajn malegalecojn bazitajn sur raso, etneco kaj kasto.¹⁰²

Homoj respondas per grandskalaj strikoj kaj protestoj tra la mondo, de amasaj manifestacioj kontraŭ la kreskanta vivkosto en Kenjo¹⁰³ ĝis strikoj de Amazon-laboristoj en 30 landoj tra la mondo¹⁰⁴. Protestoj kontraŭ la kreskanta vivkosto okazis en 122 landoj kaj teritorioj en 2022¹⁰⁵ kaj daŭris en 2023¹⁰⁶.

**SEPT DES DIX PLUS
GRANDES ENTREPRISES
MONDIALES ONT UN
PDG MILLIARDAIRE
OU UN MILLIARDAIRE COMME
ACTIONNAIRE PRINCIPAL.**

**LA VALEUR TOTALE
DE CES ENTREPRISES
EST DE
10 200 MILLIARDS
DE DOLLARS.**

Keskkonnemuutajate mõju ja teaduste

- [illegible]

Daŭrus 1200 jarojn por laboristo de sanservo kaj sociaj servoj gajni tion, kion ĉefoficisto de kompanio en la

La rala mandobala de Fortuño de 1990 es la más antigua 1167 piezas en un manojo.

1.21 Miridina do mondo do larva ponde de la gnaido

La plej lasta homoj de siaj riĉaj kreski je grandaj gajnoj de ĉirkaŭ 54% inter la komenco de ĉi tiu jardeko de dividendo, kaj 2023. La rompoj

inter 2020, la komenco de ĉi tiu jardeko de dividado, kaj 2023118. La norda norda dividado estas atendita pliiĝi je 49% miliaj 2027, dolaroj estas atendita pliiĝi je 50 % 119 .

Oxidaūterkras, kas saturāpde lielākvienstājājainjālijachilvijos,
de polūliumudfājodajipēstirdekjanūmīlārechiloitnārestola limon
ekstremtāntālinācēopostdrekplāp230ifarakē²³⁰sup>

malriçeco antaŭ la aĝo de 230120 .

Nur 21% de la produktoj de la ĉefaj eksportoj de la landoj de la Nordaj, 54% de la landoj de la Sudaj, 31% de la landoj de la Okcidentaj kaj 12% de la landoj de la Orientaj kontinentoj eksportas produktojn de la ĉefaj eksportoj de la landoj de la Nordaj kontinentoj (vidu Kadron 2)121.

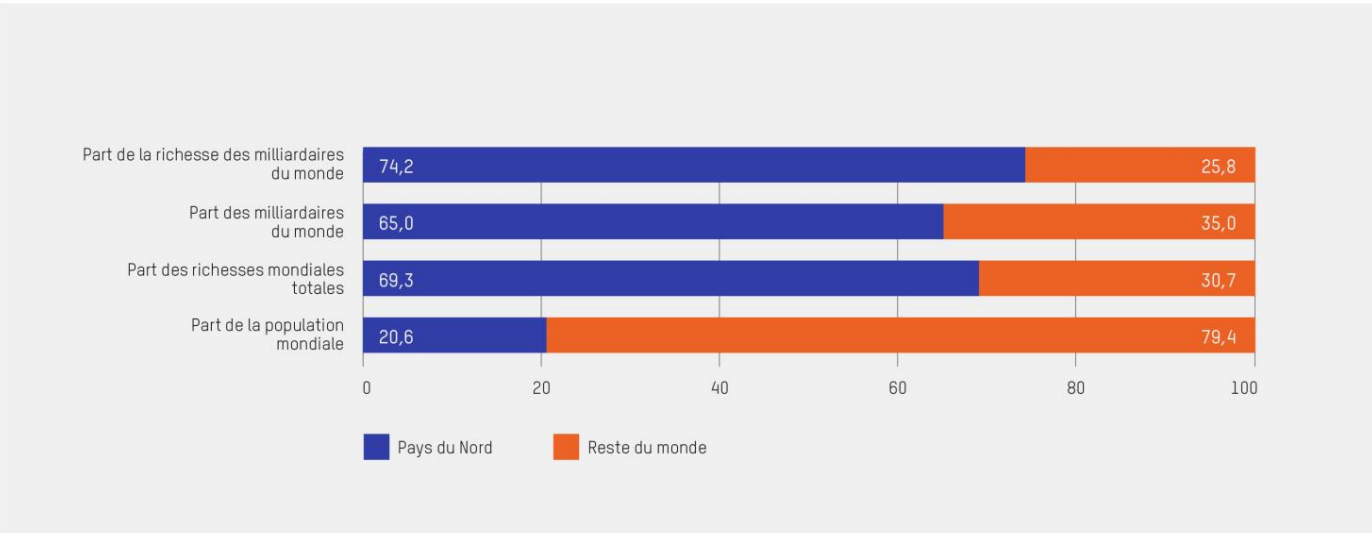

Kesto 2: Koloniismo Revizita? Kial Plejparto de la Ultrariĉuloj Ankoraŭ Loĝas en Eŭropo kaj Usono

Malgraŭ la ekonomia kresko de Ĉinio dum la pasintaj du jardekoj, la plimulto de la tutmonda riĉeco kaj la plej riĉaj homoj restas koncentritaj en la Tutmonda Nordo.¹²² Por Eŭropo, tio plejparte ŝuldiĝas al la heredaĵo de koloniismo kaj ĝia imperiisma pasinteco. Laŭ unu takso, Britio ĉerpis 45 duilionojn da dolaroj el Barato dum la kolonia periodo.¹²³ Ekde la oficiala fino de koloniismo, novkoloniaj rilatoj kun landoj de la Tutmonda Sudo daŭris, daŭrigante ekonomiajn malekvilibrojn kaj distordante ekonomiajn regulojn favore al riĉaj nacioj. Usono aparte profitis de sia nekredebla tutmonda ekonomia domineco, precipe en la dua duono de la 20-a jarcento. Granda parto de ĝia riĉeco estas la produkto de sklaveco kaj la sistema senposedigo de indiĝenaj popoloj.^{124, 125}

La grandaj multnaciaj kompanioj, kiuj estas la temo de la eldono de nia raporto en 2024, aperis dum la kolonia epoko kaj helpis faciligi la ekstraktadon de riĉeco de la Tutmonda Sudo al la Tutmonda Nordo.¹²⁶ La plej novaj datumoj de la Tutmonda Riĉeca Raporto 2023 de UBS kaj la rangotabelo de Forbes pri la miliarduloj de la mondo montras, ke kvankam ili reprezentas nur 21% de la monda loĝantaro, la landoj de la Tutmonda Nordo posedas 69% de la tutmonda riĉeco kaj estas hejmo al 74% de la mondaj miliarduloj.¹²⁷

GRAFIKO 1: LA MONDO ANKORAŬ APARTENAS AL LA RIĈULOJ EN LA NORDAJ LANDOJ
Koncentriĝo de riĉeco en nordaj landoj kompare kun la resto de la mondo (kiel procento)

Fonto: Kalkuloj de Oxfam bazitaj sur datumoj el la Forbes Billionaires Ranking¹²⁸ kaj la Global Wealth Report 2023¹²⁹ de UBS.

Kadro 3: Neegalecoj estas tro okulfrapaj - estas tempo celi rapidan redukon

Ekzistas larĝa konsento, ke malegaleco estas tro alta en preskaŭ ĉiu lando kaj ĉirkaŭ la mondo.¹³⁰ En 2023, mondfamaj ekonomikistoj, inkluzive de Jayati Ghosh kaj Thomas Piketty, renkontiĝis kun iamaj dungitoj de Unuiĝintaj Nacioj, la IMF kaj la Monda Banko por postuli klarajn celojn por redukti malegalecon.¹³¹ Oxfam subtenas la ideon, prezentitan de Joseph Stiglitz,¹³² ke ĉiu nacio celu redukti malegalecon ĝis la punkto, kie la plej malriĉaj 40% de la loĝantaro havas proksimume la saman enspezon kiel la plej riĉaj 10%, alivorte, Palma-proporcio de 11,33.

1.3 La profitoj de grandaj kompanioj ŝvebas dum ĉi tiu krizo

Grandaj multnaciaj kompanioj kaj iliaj superriĉaj posedantoj estas inter la grandaj gajnintoj de ĉi tiu krizo. Ĉefoficistoj tutmonde profitis de signifaj salajropliigoj dum la pasintaj jardekoj: en la 350 plej grandaj kompanioj, la kompenso altiĝis je pli ol 1 200%.

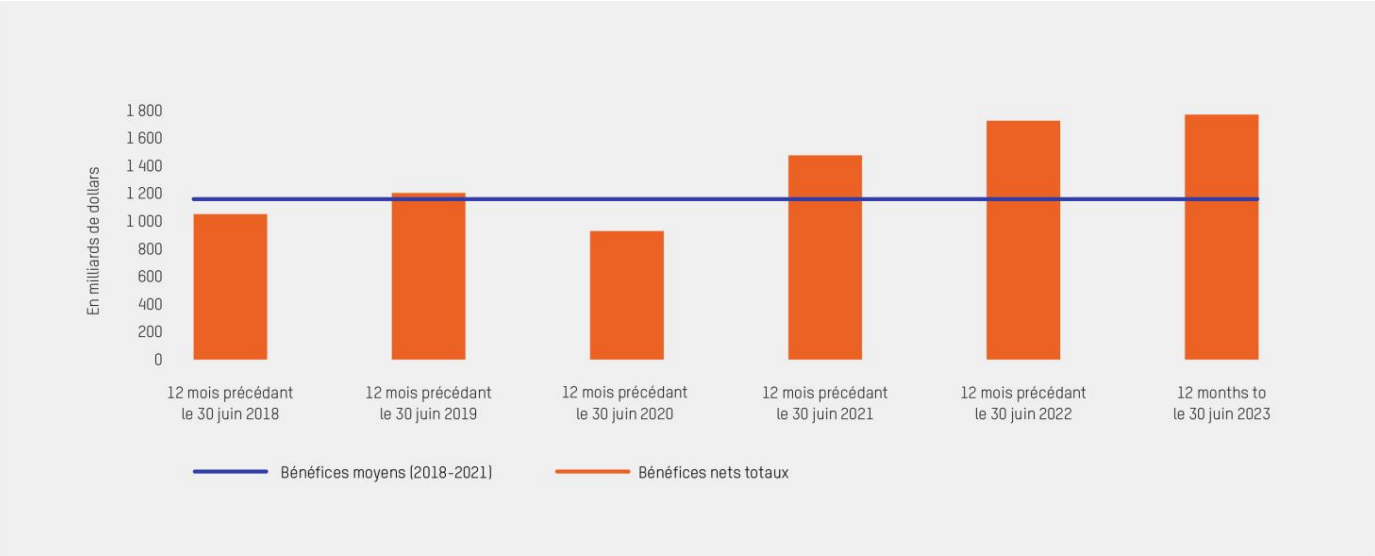
Amerikaj kompanioj, multe superante la mizerajn salajro-pliiĝojn por laboristoj,¹³⁴ Analizo de la plej grandaj kompanioj de la mondo fare de Oxfam kaj ActionAid montras 89%-an kreskon de profitoj por 2021 kaj 2022, kompare kun la averaĝo por la periodo 2017-2020.¹³⁵ Novaj datumoj kovrantaj la unuan kvaronon de 2023¹³⁶ rivelas, ke 2023 estas survoje por rompi ĉiujn profitajn rekordojn por grandaj korporacioj. Entute, 148 el la plej grandaj kompanioj de la mondo, por kiuj ni havas datumojn, gajnis preskaŭ 1,8 duilionojn da dolaroj en profitoj en la 12 monatoj antaŭ junio 2023.¹³⁷

Jen la plej grandaj gajnintoj rilate al esceptaj profitoj¹³⁸ :

- La 14 nafto- kaj gas-kompanioj, kies profitoj en 2023 estas 278% pli altaj ol la averaĝo dum la periodo 2018-2021. Ĉi tiuj kompanioj generis 144 miliardojn da dolaroj en esceptaj profitoj en 2022 kaj 190 miliardojn da dolaroj en 2023.
- La profitoj de du luksaj markoj en 2023 estis 120% pli altaj ol la averaĝo de 2018-2021, reprezentante esceptajn profitojn de 8,5 miliardoj da dolaroj kaj 9,9 miliardoj da dolaroj en 2022 kaj 2023, respektive.
- Dudek du kompanioj en la financa sektoro vidis siajn profitojn pliiĝi je 32% en 2023 kompare kun la averaĝo de 2018. 2021 kaj atingis esceptajn profitojn de 36 miliardoj da dolaroj en 2023.

DIAGRAMO 2: GRANDAJ KOMPANIOJ RETENAS.

Neta profito de 148 el la 200 plej grandaj kompanioj, en miliardoj da dolaroj, kompare kun mezaj profitoj dum la periodo 2018-2021

Fonto: La uzitaj datumoj estis provizitaj al Oxfam fare de Exerica¹³⁹.

• Dek unu gravaj farmaciaj kompanioj pliiĝis siajn profitojn je preskaŭ 32% en 2022 kompare kun la averaĝo dum la periodo 2018-2021 kaj gajnis 41,3 miliardojn da dolaroj en esceptaj profitoj en 2022.

Tiuj profitoj estas ekstreme koncentritaj en manpleno da grandaj kompanioj: tutmonde, la plej grandaj 0,001% de la kompanioj enpoŝigas ĉirkaŭ trionon de ĉiuj entreprenaj profitoj¹⁴⁰.

1.4 La ligo inter la potenco de grandaj korporacioj kaj ekstrema riĉeco

La plej riĉaj homoj estas la ĉefaj profitantoj de la tutmonda ekonomio. Kelkaj el ili profitas de centoj da jaroj da koloniismo, kies heredaĵo daŭras ĝis hodiaŭ.¹⁴¹ Rasigitaj grupoj malpli emas posedi entreprenojn. En Usono, 89% de la akcioj estas posedataj de blankuloj, 1.1% de nigruloj, kaj 0.5% de hispanidoj.¹⁴² En 2022, en Sud-Afriko, nur 39% de la kompanioj listigitaj ĉe la Johanesburga Borso estis kontrolitaj de nigruloj; 0% de la unuoj estis posedataj de nigruloj.¹⁴³ Simile, tutmonde, nur unu el tri entreprenoj estas posedata de virinoj.¹⁴⁴

Studo de 5 727 afrikaj kompanioj montras, ke la ĝeneralan estraron pli verŝajne havas virinon se estas virinoj inter la akciuloj de la kompanio.

Ĉi tiuj datumoj sugestas, ke posedostrukturoj de "eksklubaj knaboj" povas malhelpi la povigon de virina talento en grandaj kompanioj¹⁴⁵.

La superriĉuloj pli emas posedi entreprenojn. En Usono, unu el la malmultaj landoj por kiuj regulaj datumoj pri la distribuado de kompaniaj akcioj estas haveblaj, la plej riĉaj 0.1% posedas 19.8% de la domanaraj akcioj, la plej riĉa 1% posedas 44.6%, dum la plej malriĉaj 50% posedas nur 1%.¹⁴⁶ Nova studo kovranta 24 OECD-landojn trovis, ke la plej riĉaj 10% de domanaroj posedas 85% de ĉiuj kapitalaktivoj (inkluzive de kompaniaj akcioj, investfondusoj kaj aliaj entreprenoj), dum la plej malriĉaj 40% posedas nur 4%.¹⁴⁷ Simile, en Sud-Afriko, la plej riĉa 1% posedas pli ol 95% de entreprenaj obligacioj kaj akcioj, dum la plej riĉaj 0.01% posedas 62.7%.¹⁴⁸ En Brazilo, la plej riĉaj 0.01% posedas 27% de la financaj aktivaĵoj, la plej riĉaj 0.1% posedas 43% kaj la plej riĉa 1% posedas 63%, dum la plej malriĉaj 50% posedas nur 2%.

Estas klare, ke la posedo de akcioj kaj valorpapiroj reflektas ekonomian plutokration prefere ol ekonomian demokration.

Nova studo de Oxfam provizas kelkajn tre maltrankviligajn respondojn al la demando pri kia parto de tutmondaj financaj aktivaĵoj estas tenata de la plej riĉa 1%. Laŭ datumoj de Wealth X, la plej riĉa 1% posedas 43% de ĉiuj tutmondaj financaj aktivaĵoj.¹⁵⁰ En landoj de la Proksima Oriento, la plej riĉa 1% posedas 48% de la financa riĉeco. Ĉi tiu parto estas 50% en Azio kaj 47% en Eŭropo. Preter la plej riĉa 1%, en 2022, la 50 plej riĉaj usonaj miliarduloj posedis 75% de sia riĉeco en la formo de akcioj de la kompanioj, kiujn ili gvidas.¹⁵¹ Warren Buffett, prezidanto, ĉefoficisto kaj plej granda akciulo de Berkshire Hathaway, posedas 99% de sia riĉeco en la akcioj de sia kompanio. Mark Zuckerberg, kiu kontrolas Meta, posedas 95% de sia riĉeco en la akcioj de la kompanio. Jeff Bezos, kiu jam ne estas ĉefoficisto sed ankoraŭ prezidanto de la estraro de Amazon, posedas 83% de sia riĉaĵo en akcioj de Amazon, kaj ankaŭ tre grandan 10% parton en la tuta kompanio.

Oxfam ankaŭ analizis la kapitalstrukturon de la 50 plej grandaj listigitaj kompanioj en la mondo.¹⁵³ Ni identigis kompaniojn, kies ĉefoficisto aŭ ĉefa akciulo estas miliardulo. El la 50 plej grandaj listigitaj kompanioj en la mondo, 17 (34%) havas miliardulon kiel sian ĉefan akciulon aŭ ĉefoficiston. La totala valoro (merkata kapitaligo) de ĉi tiuj kompanioj sumiĝas al 13.3 duilionoj da dolaroj. Inter la dek plej grandaj listigitaj kompanioj en la mondo, sep havas miliardulon kiel sian ĉefan akciulon aŭ ĉefoficiston. La voĉdonrajtaj akcioj de ĉefa akciulo permesas al ili voĉdoni pri la elekto de la ĉefoficisto aŭ estraranoj de la kompanio.

Multaj kompanioj estas pli ol 50% posedataj de miliarduloj, donante al ili regantan parton¹⁵⁴.

Tio estas la kazo de la familio Walton, la plej riĉa en Usono, kiu posedas ĉirkaŭ 50% de Walmart, unu el la plej grandaj podetalistoj de la mondo¹⁵⁵. Estas ankaŭ la kazo de miliardulo Robert Kuok, la plej riĉa homo en Malajzio, kies familio kontrolas 51% de la konglomerato PPB Group, kies agadoj varias de agrikulturo ĝis nmoveblaĵoj¹⁵⁶.

Montriĝas, ke la ultrariĉuloj de la mondo ne estas simple pasivaj profitantoj de la grandegaj profitoj faritaj de korporacioj. La fakto, ke ĉi tiuj individuoj posedas grandajn kompaniojn, donas al ili la potencon aktive kontroli ilin kaj tiel formi ilian konduton, inkluzive de kiel ili pilargiĝas la interspacon inter siaj riĉuloj kaj malriĉuloj.

posedantoj kaj la resto de la socio.¹⁵⁷ Ĉi tiuj grandaj korporacioj, siavice, influas ŝtatojn kaj leĝojn en multaj malsamaj sektoroj kaj kuntekstoj¹⁵⁸.

La plej riĉaj ankaŭ rekte formas ekonomiojn favore al ili per influado de publikaj politikoj kaj leĝoj¹⁵⁹. Tutmonde, pli ol 11% de miliarduloj kandidatiĝis por oficoj aŭ aliĝis al la politika sfero¹⁶⁰.

Studo de proksimume 3 000 politikaj proponoj el tridek eŭropaj landoj dum periodo de kvardek jaroj montras, ke proponoj subtenataj de riĉuloj pli verŝajne estos efektivigitaj ol tiuj subtenataj de homoj vivantaj en malriĉeco.¹⁶¹

La potenco kaj influo de la ultrariĉuloj ebligis al ili redukti la parton de la ekonomio, kiu iras al la plimulto, kaj eksponente pliiĝi la parton, kiu iras al malplimulto, kiu posedas la kapitalon, kiu plejparte konsistas el la plej riĉaj homoj en ĉiuj socioj.

La resto de ĉi tiu raporto fokusiĝas al la potenco de grandaj korporacioj kaj la proksima rilato inter la eksplodo de ĉi tiu potenco kaj la kresko de malegaleco tutmonde. Ĉapitro 2 ekzamenas la rolon de merkatkoncentriĝo kaj monopoloj en la antaŭenigo de entreprena potenco kaj plimalbonigo de malegaleco. Ĉapitro 3 ekzamenas tri manierojn, kiel entreprena potenco estas uzata por profundigi malegalecon: per subpremado de laboristoj kaj riĉigo de riĉaj akciuloj, per impostfraŭdo kaj per privatigo de publikaj servoj. Ĝi ankaŭ montras kiel entreprena potenco akcelas klimatan ŝanĝon, tiel ekspluatante kaj plifortigante ekonomiajn, seksajn kaj rasajn malegalecojn. Ĉapitro 4 faras rekomendojn por kontraŭbatali entreprenan potencon kaj konstrui pli egalecajn sociojn.

Oficejoj. Foto de 4045/Shutterstock.

Ĉapitro 2

LA POVO DE MONOPOLOJ EN NOVA EPOKO

2: La Potenco de Monopoloj en Nova Epoko

Ĉi tiu ĉapitro esploras potencon motoron de malegaleco: entreprena koncentriĝo kaj la kreskanta potenco de monopoloj tutmonde. Miliardaj magnatoj kaj potencaj financaj korporacioj estras monopolojn, kiuj pli kaj pli dominas niajn ekonomiojn, transdonante kaj koncentrante eksterordinaran riĉecon kaj potencon en la manojn de manpleno da ultrariĉaj individuoj.

2.1 Monopoloj instigas malegalecon

La povo de monopoloj eniras novan epokon.¹⁶² Malgranda nombro da grandaj kompanioj, kies kresko ŝajnas senlima, penas vertiĝigan influon sur ekonomiojn kaj registarojn.¹⁶³ Kiel montras ĉi tiu raporto, ili ĝuas senliman potencon por misuzi konsumantan fidon, limigi salajrojn kaj mistrakti la laborantaron, limigi aliron al esencaj varoj kaj servoj, subfosi novigadon kaj entreprenemon, kaj privatigi publikajn kaj kolektivajn servojn por servi privatajn profitojn.

Monopolaj firmaoj ne nur estas gigantaj: ili povas kontroli merkatojn, establi la regulojn kaj kondiĉojn de komerco kun aliaj firmaoj kaj kun laboro, kaj fiksi pli altajn prezojn sen perdo de komerco.¹⁶⁴ "Monopolo" estas difinita kiel firmao kun signifa kaj daŭra potenco en la merkato, kun la longdaŭra kapablo altigi prezojn aŭ ekskludi konkurencon.¹⁶⁵ La potenco de monopoloj generas ĉiam pli da potenco kaj permesas al monopoloj ekspluati la firmaojn kaj laboron ene de sia influosfero, tiel pligante malegalecon.¹⁶⁶

Organizoj kiel la IMF agnoskas, ke la potenco de monopoloj kreskas kaj instigas malegalecon.¹⁶⁷ Monopoloj transdonas laboron al kapitalo tra la ekonomio, redistribuante la disponeblan enspezon de la plimulto en kapitalgajnojn, dividendojn kaj kompenson por malplimulto de oficuloj.¹⁶⁸ Kreante impreson de malabundeco por pliiĝi prezojn kaj profitojn, monopoloj redistribuas enspezon kaj riĉecon regrese ene de la ekonomio: de laboristoj al...

konsumantoj, kiuj estas trofakturataj kaj ŝarĝitaj per pli altaj marĝenoj, direkte al oficuloj kaj posedantoj, kiuj pli verŝajne riĉiĝos kaj tenos akciojn.

Esplorado de IMF montras, ke la kresko de la povo de monopoloj klarigas 76% de la malkresko de la parto de laborenspezo en la manufaktura industrio en Usono.

Sen ĝi, la parto de laborenspezo restus konstanta dum la tuta 20-a jarcento.¹⁶⁹ Tamen, ĉi tiu esplorado montras, ke la apliko de kontraŭmonopola leĝaro renversas ĉi tiujn tendencojn malaltigante prezojn, stimulante kreadon de entreprenoj, pliiĝante salajrojn por laboristoj kaj evoluigante dungadon.¹⁷⁰ Same kiel preziksado fare de monopoloj havas punan efikon sur la plej malriĉaj, la ŝparaĵoj atingitaj per la batalo kontraŭ monopoloj akumuliĝas al ili misproportie.¹⁷¹

Privataj monopoloj ne estas abstraktaj unuoj: ili rekte efikas sur la vivojn de miliardoj da homoj tutmonde per influado de la salajroj, kiujn ni gajnas, la manĝaĵoj, kiujn ni povas pagi, la medikamentoj, al kiuj ni havas aliron, kaj la homaj rajtoj, kiuj estas respektataj (aŭ malobservitaj). Pelitaj de la strebado al profito anstataŭ naciaj aŭ publikaj zorgoj, grandaj monopolismaj korporacioj tro ofte uzas sian potencon por enstrudiĝi en privatajn vivojn kaj distordi publikan diskuton.^{172, 173} Oni ankaŭ montris, ke monopoloj uzas rasismon kiel armilojn en Usono.¹⁷⁴ Ekzemple, aktivuloj por aliro al medikamentoj kondamnis la "sciencan rasismon" uzatan por malhelpi la dividadon de scioj kaj teknologioj rilataj al COVID-19-vakcinoj kun fabrikantoj en malriĉaj kaj mezriĉaj landoj.¹⁷⁵

LA KVIN PLEJ GRANDAJ KOMPAŬIOJ DE LA MONDO

estas taksataj preter la kombinita MEP de ĉiuj ekonomioj de Afriko, Latinameriko kaj Karibio

2.2 Rekorda monopola potenco

Registaroj permesis al la plej grandaj kompanioj de la mondo kreski kaj generi ĉiam kreskantajn profitojn.

Apple estas taksita je 3 duilionoj da dolaroj, cifero superanta la totalan MEP de Francio, la sepa plej granda ekonomio de la mondo.¹⁷⁶ La kvin plej grandaj kompanioj de la mondo estas taksataj pli ol la kombinita MEP de ĉiuj ekonomioj de Afriko, Latinameriko kaj Karibio.¹⁷⁷ Dum la grandega potenco de grandaj korporacioj etendiĝas tutmonde, ne estas surprize, ke pluraj usonaj kompanioj dominas la retorikon pri entreprena potenco, konsiderante ilian pozicion inter la plej kapitaligitaj entreprenoj de la mondo.¹⁷⁸

Ekde 2021, monopolismaj firmaoj estas sub strikta ekzamenado por identigi ajnan "vendist-movitan inflacion".¹⁷⁹ Kiam ofertaj ŝokoj ekigitaj de COVID-19 skuis la tutmondan ekonomion, grandaj firmaoj en multaj densaj sektoroj implicate kunordiĝis por altigi prezojn por pliigi marĝenojn, plue instigante inflacion. La IMF

kaj la Eŭropa Centra Banko konfirmas ĉi tiun teorion.¹⁸⁰

La energia, nutraĵa kaj farmacia sektoroj spertis signifajn prezaltiĝojn, kio permesis al la koncernaj kompanioj pliigi siajn profitojn je rapideco ne vidita ekde 1955.¹⁸¹

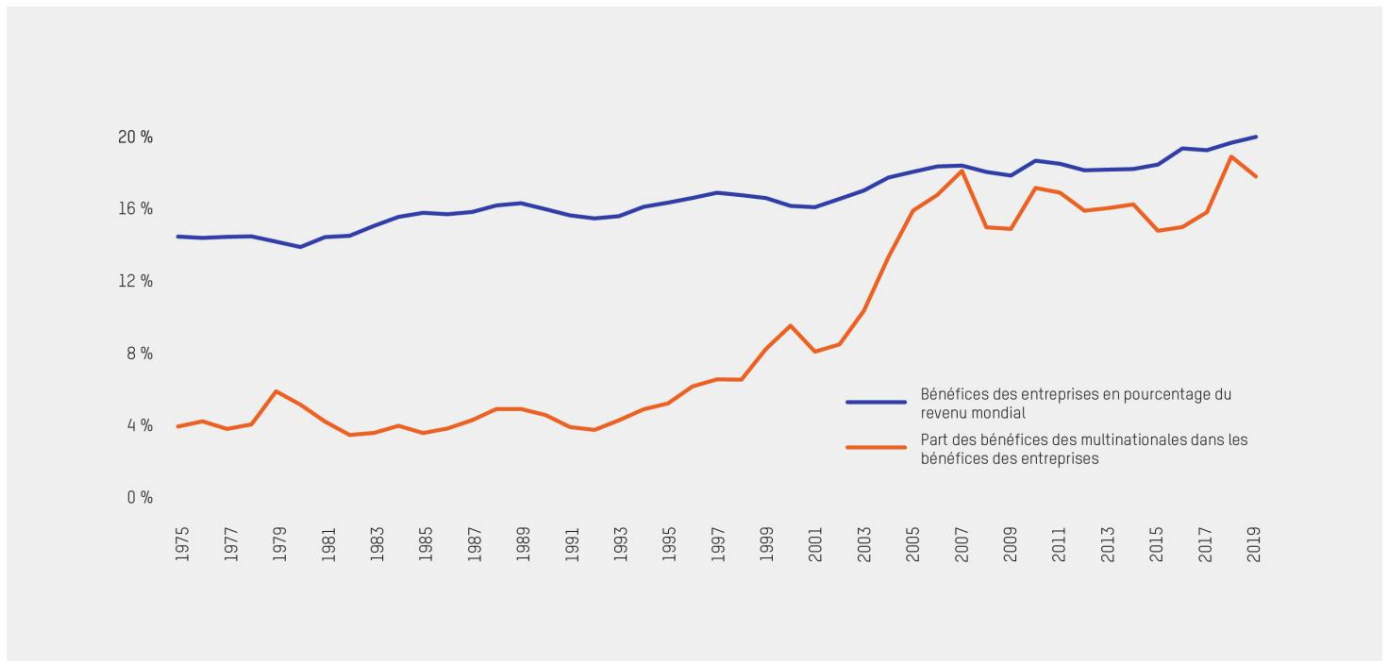
Kvankam la oportunisma skalo de prezaltiĝoj estas nova, la tendenco al kreskantaj profitoj ne estas nova. Datumoj kolektitaj de pli ol 70 000 firmaoj en 134 landoj dum kvar jardekoj indikas, ke la averaĝa tutmonda profitmarĝeno (t.e., la proporcio de prezo al kosto) kreskis de 7% super kosto en 1980 ĝis 59% super kosto en 2020. Ĉi tiun kreskon ĉefe pelas firmaoj kun dominaj tutmondaj pozicioj, kies merkata potenco kreskis, anstataŭ la plimulto de firmaoj.¹⁸² Krome, la kreskon de profitoj pelas grandaj multnaciaj kompanioj: ilia parto de tutmondaj profitoj kvarobliĝis, de 4% en 1975 ĝis 18% en 2019, kun la plej okulfrapa kresko en la 21-a jarcento (vidu Figuron 3).¹⁸³

Stéphane Bancel, ĉefoficisto de Moderna, estis alvokita por paroli antaŭ la Usona Kongreso pri la prezo de la vakcino kontraŭ COVID-19. Foto de Chip Somodevilla/Getty Images.

GRAFIKO 3: LA NEKREDEBLA PROFITO-TENADO FARE DE MULTINACIAJ KONPAGNOJ

Profitoj de kompanioj kaj multnaciaj kompanioj dum la periodo 1975-2019

Fonto: L. Wier kaj G. Zucman (2022), Tutmonda profitoŝanĝo, UNU-WIDER laborpapero184.

Inflacio estas nur unu manifestiĝo de merkata potenco. Samtempe, la relativa grandeco de grandaj kompanioj eksplodis.¹⁸⁵ Amazon, kiu estis jurpersekutita de la usona registaro fine de 2023, estas akuzita pri uzado de sia monopolisma pozicio por ŝveligi prezojn, degradi kvaliton kaj subpremi novigadon por konsumantoj kaj entreprenoj.¹⁸⁶

2.3 Grandaj Farmaciaj, Grandaj Teknologiaj: la regno de gigantoj

Merkata koncentriĝo ne ŝparas sektoron. Tutmonde, kelkaj kompanioj spertis gravajn kunsolidiĝojn:

- En la farmacia industrio, dek tutmondaj gigantoj (la "Grandaj Farmaciaj") formiĝis el la kunfandiĝo de ĉirkaŭ 60 kompanioj en la daŭro de du jardekoj.¹⁸⁷ • Du multnaciaj kompanioj kontrolas pli ol 40% de la tutmonda semmerkato¹⁸⁸ (kompare kun 10 kompanioj tenantaj ekvivalentan parton de la tutmonda semmerkato antaŭ 25 jaroj).¹⁸⁹ • Kvar kompanioj dividas 62% de la tutmonda pesticida merkato.¹⁹⁰

- Tri kvaronoj de tutmondaj elspezoj por interreta reklamado profitigas Meta, Alphabet kaj Amazon¹⁹¹. • Pli ol 90% de interretaj serĉoj estas farataj per Google¹⁹².

- La "Grandaj Kvar" dominas la tutmondan kontadan merkaton, kun merkato de 74 %¹⁹³.
- La agrikultura sektoro spertis kreskantan koncentriĝon en la produktado kaj komerco de agrikulturaj kaj nutraĵaj produktoj¹⁹⁴.

Multaj ŝajne unikaj produktoj sur superbazaraj bretoj, de cerealoj ĝis ŝampuo, fakte apartenas al la sama kompanio.¹⁹⁵ Ekzemple, la biergiganto Anheuser-Busch InBev posedas pli ol 500 biermarkojn, inkluzive de Budweiser, Becks, Corona kaj Stella Artois.¹⁹⁶

La potenco de monopoloj fortiĝas kaj manifestiĝas per multaj komercaj strategioj, inkluzive de fuzioj kaj akiroj, koluzioj en densaj sektoroj, misuza kaj agresema protekto de intelekta propraĵo, kaj ekskluzivaj interkonsentoj celantaj ekskludi konkurantojn de la merkato.

rivaloj kaj pli malgrandaj firmaoj. Riskkapitalaj firmaoj kaj monopoloj utiligas sian preferan aliron al financado por helpi kompaniojn en monopola pozicio dum malsatigante siajn konkurantojn, poste transprenas la pli altajn profitojn de la kompanioj kiuj postvivis.¹⁹⁷ La ekonomioj de la Tutmonda Sudo estas devigitaj eksporti krudmaterialojn, de kupro ĝis kafo, kiuj estas prilaboritaj de monopolaj industrioj en la Tutmonda Nordo, tiel daŭrigante "ekstraktan" modelon kun koloniaj nuancoj.¹⁹⁸

Kadro 4: La viroj ĉe la kapo de monopoloj

Monopoloj kaj miliarduloj estas du flankoj de la sama monero. Miliarduloj estas plej oftaj en sektoroj trempitaj en monopola potenco kaj nepotismo, kiel montras la ekzemploj sube.¹⁹⁹

1. Bernardo Arnault

Bernard Arnault (neta valoro: 191.3 miliardoj da usonaj dolaroj) estas la dua plej riĉa homo en la mondo. Li estras Moët Hennessy Louis Vuitton (LVMH), la plej grandan luksvar-imperion de la mondo (kun 22% de la tutmonda luksa merkato). S-ro Arnault posedas ne nur ekskluzivajn posedaĵojn sur la Avenuo de la Elizeaj Kampoj, sed ankaŭ gravajn amaskomunikilajn agentejojn kiel Les Échos kaj Le Parisien. LVMH estis monpunita de la Franca Konkurenca Aŭtoritato pro kontraŭkonkurencaj praktikoj.

2. Jeff Bezos Jeff

Bezos (neta valoro: 167,4 miliardoj da usonaj dolaroj) konstruis la Amazon-imperion (kiu nun etendiĝas de produktado de televidserioj ĝis IT-servoj, de kiuj ĝi estas la ĉefa provizanto de la mondo) poziciigante la kompanion en la koro de e-komercio kaj kultivante merkatan dependecon de Amazon, uzante ĝian skalon por fiksi prezojn²⁰³.

3. Aliko Dangote

Aliko Dangote (netvaloro: 10.5 miliardoj da usonaj dolaroj), la plej riĉa persono de Afriko, tenas "preskaŭ-monopolon" pri cemento en Niĝerio kaj dominas la merkaton sur la afrika kontinento. Dangote Cement atingis iujn el la plej altaj profitmarĝenoj en la mondo rilate al cemento (45%), samtempe profitante de 1%-a imposttarifo dum pli ol 15 jaroj²⁰⁵: laŭ datumoj de la Monda Banko, iam afrikanoj pagis pli por cemento ol ie ajn alie en la mondo²⁰⁶. Dangote nuntempe etendas sian imperion al nafto, kio levas zorgojn pri la apero de nova privata monopolo²⁰⁷.

4. Julio Ponce Lerou

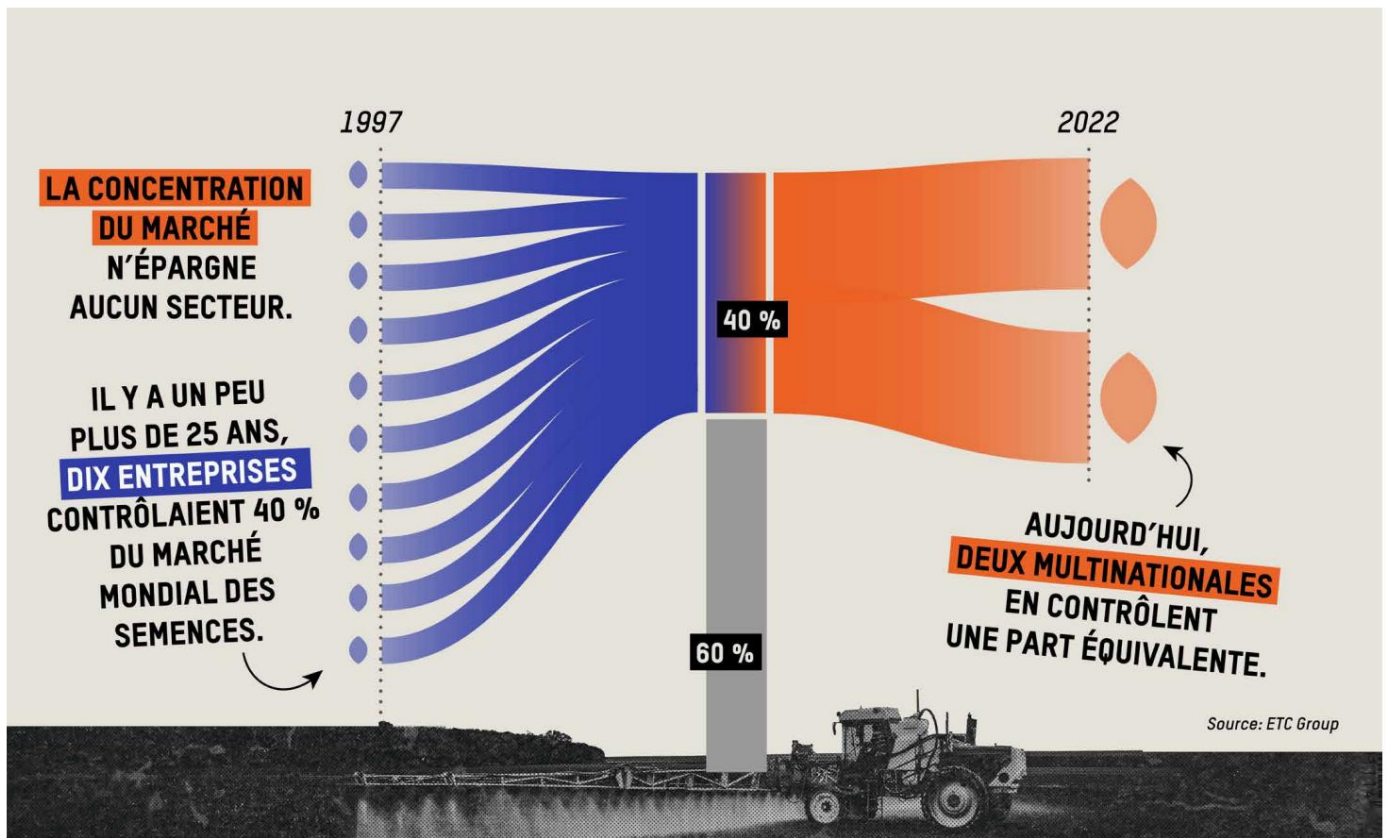
Julio Ponce Lerou (netvaloro: 2,5 miliardoj da usonaj dolaroj), la dua plej riĉa homo de Ĉilio kaj iama bofilo de la ĉilia diktatoro Augusto Pinochet, estas priskribita kiel la "litia reĝo" pro sia partopreno en SQM, la dua plej granda litia minentreveno en la mondo.²⁰⁸

Pinochet privatigis SQM en la 1980-aj jaroj. La ĉilia registaro planas plifortigi ŝtatan kontrolon super la litia industrio.²⁰⁹

5. Masayoshi Filo

Masayoshi Son (neta valoro: 22,5 miliardoj da usonaj dolaroj) estras Softbank, la japanan investan giganton, kiun iuj nomas "monopol-kreanta maŝino". Arm, unu el la kompanioj, kiujn li posedas, dominas la merkaton por dizajnado de blatoj uzataj en inteligentaj telefonoj kun 99%-a merkaptoparto.^{²¹⁰}

Kadro 5: Grandaj Farmaciaj Kompanioj kaj patentoj

Grandaj farmaciaj monopoloj subpremas konkurencon kaj alvokas regulojn pri intelekta propraĵo, kvankam novigado estas plejparte financata per publika mono (ekzemple, en Usono, ĉiu nova medikamento aprobita ricevis publikan financadon inter 2010 kaj 2019)²¹¹. Ĉi tiu modelo prioritigas tre profitodonajn medikamentojn, malfaciligante aliron kaj igante kompaniojn neglekti vakcinojn, kuracadojn kaj testojn, kiujn homoj en la plej malriĉaj landoj bezonas.

Ekzemple, Gilead aĉetis sofosbuviron, medikamenton uzatan por trakti hepatiton C (kaj evoluigita per konsiderinda publika financado de la Naciaj Institutoj de Sano)²¹², kaj poste triobligis ĝian prezon al 100 000 dolaroj por paciento, metante ĝin preskaŭ neatingebla por tiuj, kiuj plej bezonas ĝin.²¹³ Krom esti palpebla, la potenco de monopoloj ankaŭ povas esti mortiga: almenaŭ 1,3 milionoj da pliaj vivoj povus esti savitaj se la aliro al COVID-19-vakcinoj estus pli ĝeneraligita dum la pandemio. Malriĉaj landoj, aparte, povus esti spertintaj pli malaltajn mortoprocentaĵojn.²¹⁴ Dum publikaj financoj ludis decidan rolon en la kreado de ĉi tiuj vakcinoj, ili estis monopoligitaj de grandaj farmaciaj kompanioj kaj agrese protektitaj de tutmondaj komercaj reguloj. Monopolisma potenco tiel ripetis novkolonian ŝablonon kaj senhavigas landojn en la Tutmonda Sudo de vakcinoj haveblaj en riĉaj nacioj.²¹⁵

2.4 La Fortunoj de Monolojoj Privataj

riĉajadministrantoj kaj investadministrantoj, kiuj agas plejparte nome de riĉaj klientoj, ludas centran rolon en koncentrado de ekonomia potenco en la manoj de malplimulto.²¹⁶ Privataj akcifondusoj, kiuj akiris 5,8 duilionojn da dolaroj en investoj tutmonde ekde 2009, utiligas privilegian financon aliron por firmigi multajn merkatojn per "dispremado" de malgrandaj entreprenoj. Ili tiel nutras siajn proprajn profitojn kaj tiujn de la kompanioj, kiujn ili akiras, dum ili distordas merkatojn kaj agas kiel monopolisma forto tra ĉiuj sektoroj.²¹⁷

Krom privata kapitalo, la tri ĉefaj administrantoj de indicfondusoj (BlackRock, State Street kaj Vanguard) kune administras ĉirkaŭ 20 duilionojn da dolaroj en aktivaĵoj²¹⁸. Laŭ esplorado, ĉi tiu speco de merkatkoncentriĝo malinstigas konkurantajn firmaojn kaj plifortigas la potencon de monolojoj²¹⁹.

Kune, ili kontrolas preskaŭ kvinonon de ĉiuj investebaj aktivaĵoj tutmonde.²²⁰ La komuna proprieto de tia malgranda nombro da financaj kompanioj subfosas justecon tra la tuta ekonomio.²²¹ Krome, esplorado farita ĉe Harvard rivelas, ke la ekonomia potenco tenata de ĉi tiuj indicfondusoj estas tiel koncentrita, ke dekduo da individuoj baldaŭ kontrolos la plimulton de publike interŝanĝitaj usonaj kompanioj. La fondinto de Vanguard mem ripetis tiajn zorgojn.²²²

Ĉi tiu financiĝo de entreprenoj, kiu vidas grandegajn financajn merkatojn ludi ĉiam pli gravan rolon en la ekonomio, pliseverigas la emfazon de mallongdaŭraj profitoj je la kosto de iuj ajn pli longdaŭraj celoj.²²³ Ĝi ankaŭ deturnas investojn de ilia produktiva celo por servi la interesojn de kapitalo per redirektado de ĉiam pli da nefinancaj kompanioj al financaj instrumentoj kaj agadoj.²²⁴ Ĉi tiun aliron enkorpiĝas la modelo de multaj heĝfondusoj, kiu konsistas el identigi kaj aĉeti subtakstan kompanion, vendi aktivaĵojn kaj maldungi dungitojn por realigi mallongdaŭran profiton antaŭ ol transiri al la sekva celo. Heĝfondusoj funkcias nome de riĉaj investantoj. La minimuma investo en heĝfondusoj komenciĝas je ĉirkaŭ 100 000 dolaroj kaj povas superi 2 milionojn da dolaroj.²²⁵

Kiam grandaj kompanioj faras paŝojn por atingi misi-movitajn celojn, kiel ekzemple pagi vivsalajrojn aŭ redukti sian karbonan spuron, ili povas fariĝi celoj de agresemaj atakoj. Estis rivelita, ke heĝfondusoj rigardas entreprenajn klopodojn agi pli daŭripove kiel signon de rimeda malŝparo kaj neefikeco.

akciula valoro²²⁶. Tiaj kompanioj fariĝas celo por la strategio "aĉeti, senigi kaj revenigi" de heĝfondusoj²²⁷. Ĉi tion pruvas la malamika transprenoferto de 115 miliardoj da britaj pundoj lanĉita en 2017 de Kraft Heinz por la konsumvara kompanio Unilever, kun la subteno de la brazila heĝfonduso 3G Capital²²⁸.

Nordaj landoj dominas la privatan kapitalmerkaton. El la proksimume 10 duilionoj da dolaroj en administrataj aktivaĵoj tutmonde, 56% estas domicilitaj en Nordameriko, 24% en Eŭropo, kaj 18% en Azio.²²⁹ Tamen, granda parto de ĉi tiuj financoj estas direktita al evolulandoj. Laŭ iuj taksoj, privataj kapitalenfluo nun estas tiel signifaj kiel ODA kiel procento de MEP por malriĉaj landoj.

Aliflanke, kelkaj el ĉi tiuj investoj estas tre volatilaj kaj ne antaŭenigas inkluzivan ekonomian kreskon²³⁰.

Laŭ esplorado farita en subsahara Afriko, privataj akcifondusoj estas direktitaj al la financaj kaj informadikaj kaj komunikadaj sektoroj, kaj 83% de la investoj estis faritaj en nur kvar landoj.²³¹ Krome, esplorado farita en 31 landoj de la Tutmonda Sudo trovis, ke grandan parton de la financa enspezo ricevas la plej grandaj kompanioj, tiel fortigante lokajn ekonomiajn elitojn, kiuj profitas de financa integriĝo.²³² La kresko de vasta sektoro, kiu eskapas de iu ajn nocio de respondebleco, prezentas novajn defiojn al nacia suvereneco.²³³

2.5 Lernado de la pasinteco

Monolojoj ne estas novaj. Fondita en 1600, la Brita Brita Orienthinda Kompanio fariĝis la plej granda monolojo de la mondo, brutale enkondukante la kolonian epokon.²³⁴ Fine de la 19-a kaj komence de la 20-a jarcentoj, precipe en Usono, la "ora epoko" vidis certajn komercistojn amasigi kolosajn riĉaĵojn per monopoligado de sektoroj de fervojoj ĝis bankado,²³⁵ kiel la naftoimperio de John D. Rockefeller aŭ la kontrolo de Cecil Rhodes super la monda diamantprovizo.²³⁶

La lastan fojon kiam la riĉeca koncentriĝo estis tiel alta, registaroj traktis privatajn monolojojn per vastigado de publika potenco en landoj kiel Usono.²³⁷ Ili malmuntis monolojojn kaj limigis ilian potencon submetante ilin al novaj konkurencaj kaj antitrustaj politikoj, same kiel novaj financaj kaj impostaj regularoj. Samtempe, ili plifortigis publikan potencon per ŝtatigo de certaj industrioj kaj certigado, ke sektoroj intervalantaj de elektro ĝis sanservo (kiel ekzemple la Nacia Sanservo en Britio) fariĝis ŝtataj kaj funkciigataj.²³⁸

Tamen, ĉi tiu periodo de memcerta publika politiko, kiu komenciĝis komence de la 20-a jarcento, finiĝis fine de

MULTINACIAJ KORPORACIOJ KAJ MULTPAJ MALEGALECOJ LA POVO DE MONOPOLOJ EN NOVA EPOKO

En la 1970-aj jaroj, neoliberala ekonomiko anstataŭigis registaran reguligon favore al liberaligita merkato.²³⁹ Antitrustaj politikoj estis signife malfortigitaj kaj redifinitaj ĉirkaŭ "normo pri konsumanta bonfarto". Ĉi tio estas por-monopola paradigmo, en kiu grandaj kompanioj estas pli efikaj kaj ofertas pli bonan valoron al konsumantoj. Laŭ ĉi tiu paradigmo, kondiĉe ke konsumantaj prezoj estas malaltaj, aliaj zorgoj kiel grandeco, potenco, justeco kaj demokratio estas sensignifaj.

Tamen, eĉ se ĉi tiu profunde partia aliro estas adoptita senrezerve, ĝi estas esence destinita al fiasko, ĉar, kiel atendite, merkata firmiĝo kondukis al pli altaj prezoj por konsumantoj.²⁴⁰ Kvankam malpli konata, ĉi tiu esenca aspekto de novliberalismo liberigis kapitalon en la servo de monopolisma potenco.²⁴¹

Neegalaj interŝanĝoj, parte rezultantaj el la aserto de domineco fare de riĉaj nacioj kaj iliaj monopoloj en la tutmonda ekonomio, konsistigas alian centran elementon en la historio de monopoloj, kiuj instigis - pasinte kaj nune - malegalecon en la mondo. Tio inkluzivas la malkreskon de la prezo de naturaj rimedoj kaj la kosto de laboro en evolulandoj kaj la agreseman aserton de patentaj monopoloj, mem ebligita per la malekvilibra potencodinamiko en tutmondaj financaj reguloj kaj institucioj.²⁴²

2.6 De Demokratio al Plutokratio

La ekstremaj potencmalekvilibroj kreitaj de privataj monopoloj similas al korupto kaj pliseverigas ekonomiajn malegalecojn.²⁴³ Monopoloj agas kiel registaroj, reguligas kiel registaroj

kaj konkuras kun registaroj rilate al potenco²⁴⁴.

Kiel la antaŭa usona prezidento Franklin D.

Roosevelt, "la libereco de demokratio ne estas certigita se la popolo toleras privatan potencon kreski tiel, ke ĝi fariĝas pli forta ol la demokratia ŝtato mem." La eksa ĉilia prezidento Salvador Allende ankaŭ avertis pri la riskoj asociitaj kun la kreskanta potenco de grandaj korporacioj: "Ni alfrontas rektan konflikton inter la

Grandaj transnaciaj korporacioj kaj ŝtatoj. Korporacioj enmiksiĝas en la fundamentajn politikajn, ekonomiajn kaj militajn decidojn de ŝtatoj.²⁴⁶

Kiel ni diskutas en Ĉapitro 3, korporacioj jam delonge plifirmigis sian potencon helpe de amasoj da lobiistoj, kun signifaj sekvoj. Monopolo tamen estas afero de potenco, precipe la potenco eltiri politikajn decidojn el la demokratia sfero. Kiel miliardulo Mark Zuckerberg atentigis, laŭ multaj manieroj, Facebook pli similas al registaro ol al tradicia korporacio.²⁴⁷

Ĉi tiu nova monopolisma epoko estas nek neevitebla nek natura fenomeno, sed la rezulto de leĝdonaj kaj publikaj politikaj elektoj. Ĝi parte ŝuldiĝas al malforta konkurenco, sed pli fundamente al koncentriĝo de privata riĉeco kaj potenco, kiu ne estas kontraŭpezita per publika kaj demokratia kontrolo.

Por fermi la epokon de monopola potenco, ni devas kontraŭbatali monopolojn, fini la ekstreman koncentriĝon de riĉeco, kaj restarigi demokration. Ni devas malmunti la

privatajn monopolojn kaj malhelpi kompaniojn fariĝi tro potencaj, fini la monopolon pri scio kaj demokratiigi intelektan proprajn, haltigi la privatigon de publikaj servoj kaj restarigi pli grandan publikan kontrolon.

Capitro 3

KIEL LA POVO DE GRANDAJ KORPORACIOJ ĈU ĜI NUTRAS MALEGALECON?

KIEL LA POVO DE GRANDAJ KORPORACIOJ NUTRAS MALEGALECON?

3: Kiel la potenco de grandaj korporacioj instigas malegalecon?

Ĉi tiu ĉapitro ekzamenas kvar manierojn, per kiuj ŝrumpanta nombro da ĉiam pli potencaj korporacioj pliprofundigas malegalecon: per premo sur laboristojn dum ili rekompencas la riĉulojn, per impostofraŭdo, per privatigo de la ŝtato, kaj per signife kontribuado al klimata ŝanĝo.

3.1 La nuna modelo rekompencas la riĉulojn, ne la laboristojn

La lastaj jardekoj estis brutaltaj por multaj laboristoj tra la mondo. Ili estis markitaj de tutmonda vetkuro al la fundo kaj de laboro, kiu estas tro ofte subpagita, malstabila kaj danĝera. Ĉi tiu ĉapitro priskribas kiel homoj implikitaj en tutmondaj valorĉenoj, precipe virinoj kaj homoj de koloro, ricevas malriĉajn salajrojn, alfrontas vastajn malobservojn de siaj rajtoj kaj eltenas terurajn laborkondiĉojn, dum korporacioj uzas sian influon por certigi laborpolitikojn, kiuj profitigas ilin. Ĉi tiuj katastrofaj cirkonstancoj generis senprecedencajn profitojn por grandaj korporacioj, astronomian kompenson por elito de manaĝeroj kaj konsiderindan riĉaĵon por akciuloj. Anstataŭ investi en pli altaj salajroj kaj pli bonaj laborkondiĉoj, kiel politikoj, kiuj pli efike subtenus zorgajn respondecojn, grandaj korporacioj elektis riĉigi siajn posedantojn, grupon da homoj, kiuj estas misproportie riĉaj kaj koncentritaj en la Tutmonda Nordo, kiel montras ĉi tiu raporto.

3.1.1 Plimalboniĝanta situacio por laboristoj tutmonde

Ĉie en la mondo, laboristoj plenumas malbone pagatajn, streĉajn kaj ofte danĝerajn taskojn por la profito de kelkaj el la plej grandaj korporacioj de la mondo. Salajroj estas la ĉefa rimedo per kiu la avantaĝoj de produktiveco, kaj tial ekonomia kresko, atingas laboristojn.

Tamen, dum jardekoj, salajra kresko alarme postrestis en multaj landoj. ²⁴⁸ Laŭ analizo de ILO, la breĉo inter salajra kresko kaj laborproduktiveco en 52 landoj en 2022 estis je sia plej granda nivelo ekde la komenco de la 20-a jarcento. ²⁴⁹ Nova analizo de Oxfam, bazita sur datumoj de la Monda Komparnorma Alianco, kiuj kovras pli ol 1 600 el la plej grandaj kaj plej influaj kompanioj de la mondo, trovis, ke apenaŭ 0,4% de kompanioj publike engaĝiĝas pagi al siaj dungitoj vivsalajron kaj subteni vivsalajrojn en siaj provizĉenoj.

valoras 250.

Kun malaltaj salajroj, multaj homoj laboras longajn horojn kaj estas kaptitaj en malriĉeco, ²⁵¹ dum persistaj salajraj malegalecoj inter seksoj kaj la ŝarĝo de sensalajra prizorglaboro (vidu sektion 3.1.4) indikas tutmondan ekonomion konstruitan sur la sistema ekspluatado de virinoj. Grandaj kompanioj facile evitas dungit-rilatajn kostojn kaj devojn per uzado de maltipaj formoj de dungado kiel subkontraktado, rimedo-eksterigo, kaj provizora kaj parttempa laboro. Por laboristoj, ĉi tiuj formoj de dungado ofte signifas malfirman kaj neformalan laboron, pli malaltajn salajrojn, neadekvatan aliron al socia protekto, nesekurecon de laboro, reduktitan marĉandpovon kaj malobservojn de fundamentaj rajtoj. ²⁵² En la lastaj jaroj, ĉi tiuj specoj de dungado disvastiĝis al landoj kie ili antaŭe ne ekzistis. ²⁵³

Por multe tro multaj homoj, laboro estas danĝera, eĉ mortiga. Laŭ la Internacia Organizaĵo pri Laboro (ILO), 2,3 milionoj da laboristoj mortas ĉiujare pro laborakcidentoj aŭ profesiaj malsanoj, ²⁵⁴ kaj 17,3 milionoj da homoj estas submetitaj al punlaboro en la privata sektoro, la plimulto el ili laborante en naciaj kaj tutmondaj provizĉenoj. ²⁵⁵

Sindikatoj povas esti grava kontraŭpezo al entreprena potenco. ²⁵⁶ Historie, sindikatoj kaj kolektiva kontraktado kontribuis al pliigitaj salajroj, protektoj kaj rajtoj de laboristoj, ²⁵⁷ kaj estas asociitaj kun pli malalta enspezo malegaleco. ²⁵⁸ Tamen, laŭ la Internacia Sindikata Konfederacio (2023), "en la lastaj dek jaroj, malobservoj de laboristaj rajtoj konstante pliiĝis en ĉiuj regionoj de la mondo", inkluzive de ĝeneraligitaj malobservoj de la rajto je kolektiva kontraktado, same kiel perforto kontraŭ sindikatistoj kaj laboristoj, kaj eĉ atencoj. ²⁵⁹

Dum lastatempaj strikoj kaj sindikatigaj klopodoj prave faris fraptitolojn kaj ebligis al laboristoj atingi gajnojn, la nombro de sindikatanaj draste malpliiĝis en la lastaj jardekoj, en iuj landoj. ²⁶⁰ Kelkaj el la plej riĉaj kompanioj de la mondo kaj iliaj provizantoj supozeble uzis sindikat-malmuntajn strategiojn en kaj la Tutmonda Sudo kaj la Tutmonda Nordo. ²⁶¹ En OECD-landoj, 30% de laboristoj estis sindikatanaj en 1985; ĉi tiu nombro falis al 17% en 2017. ²⁶² Analizo de Oxfam pri datumoj de la Monda Komparnorma Alianco, kiuj kovras pli ol 1 600 el la plej grandaj kompanioj de la mondo, rivelas, ke nur

0.7% el ili plene plenumas la tutmondan normon por kolektiva kontraktado, t.e. ili malkaŝas la kovradon de kolektiva kontraktado ene de sia dungitaro kaj sian aliron al subtenado de kolektiva kontraktado en siaj komercaj rilatoj (ekz., siaj provizantoj)²⁶³.

3.1.2 Influo de grandaj kompanioj sur laborjuron kaj politikojn

Grandaj korporacioj ankaŭ uzis siajn rimedojn kaj influon por certigi favorajn laborleĝojn kaj politikojn, kiuj konservas neegalan status quo. Ekzemple, ĵurnalistoj kaj membroj de la civila socio dokumentis kiel iuj kompanioj supezeble uzis komercajn asociojn, "koluziojn" inter publika politikofarado kaj la privata sektoro, publikajn rilatajn kampanjojn, esploradojn kaj lobiadon por provi akiri aŭ defendi laborregularojn, kiuj minimumigas iliajn devojn al laboristoj.²⁶⁴ Ekzistas ligoj inter entreprena lobiado kaj politikaj limigoj al sindikato, ²⁶⁵ opozicio al limigoj al punlaboro, ²⁶⁶ rezisto al plialtigoj de minimuma salajro, ²⁶⁷ la malfortigo de infanlaboraj leĝoj, ²⁶⁸ reformoj, kiuj subfosas la rajtojn de laboristoj, ²⁶⁹ kaj klopodoj malfortigi regulojn, kiuj protektas la sanon kaj sekurecon de laboristoj.²⁷⁰ Ekzemple, privataj sektoraj lobiistoj en EU laŭdire celis pliigi aliron al la brazila merkato por pesticidoj, malgraŭ la evidenta riskoj por agrikulturaj laboristoj²⁷¹.

3.1.3 Rekorda redistribuo de profitoj al la plej riĉaj

La potenco de grandaj korporacioj estis grava motoro de valorkreado por manpleno da superriĉaj individuoj, je la kosto de la plimulto. Kiel diskutite en Ĉapitro 1, la plej grandaj kompanioj de la mondo generis senprecedencajn profitojn en la lastaj jaroj, multe de kiuj estis redonita al akciuloj per dividendoj aŭ akcireaĉetoj. Nova analizo de Oxfam kaj ActionAid malkaŝas la amplekson, en kiu grandaj korporacioj redistribuis rekordajn profitojn al akciuloj tiamaniere.

Laŭ niaj rezultoj, por ĉiu 100 dolaroj da profito generita de 96 grandaj kompanioj inter julio 2022 kaj junio 2023, 82 dolaroj estis redonitaj al akciuloj en la formo de akci-reaĉetoj kaj dividendoj.²⁷² Ĉi tiuj grandegaj elpagoj misproportie profitigas la riĉulojn, ĉar akcia proprieto estas forte distordita en ilian favoron. Ĉi tiuj elpagoj ankaŭ reprezentas rimedojn, kiuj povus esti investitaj en laboristojn (per

ekzemple per pliigo de salajroj) aŭ en novaj funkciigmanieroj verŝajne reduktantaj karbonajn emisiojn²⁷³.

Ekzemple, danke al altaj prezoj de nafto kaj gaso, Shell gajnis 29,2 miliardojn da dolaroj en profitoj inter julio 2022 kaj junio 2023, 222%-a kresko kompare kun siaj averaĝaj profitoj inter 2018 kaj 2021. ²⁷⁴ El ĉi tiuj profitoj, 87,7% estis redonitaj al akciuloj per reaĉetoj de akcioj kaj dividendoj. Inter julio 2022 kaj junio 2023, la brazila kompanio Petrobras gajnis 30,3 miliardojn da dolaroj en profitoj, preskaŭ kvar fojojn pli ol siaj averaĝaj ĉiujaraj profitoj de 2019 ĝis 2021. ²⁷⁵ Ĝi pagis pli ol 100% de ĉi tiuj profitoj (118%) al akciuloj kiel dividendojn, pli ol tri fojojn pli ol tio, kion Petrobras investis en kapitalelspezojn. ²⁷⁶

Kadro 6: Fini malriĉecon aŭ riĉigi riĉajn akciulojn: demando pri elekto

Laŭ Oxfam, se la sumo, kiun kompanioj elspezis por dividendoj kaj reaĉetoj de akcioj por la plej riĉaj 10% en 2022, estus redistribuita al la plej malriĉaj 40% de la enspezdistribuo, la tutmonda enspeza malegaleco, kiel mezurita per la Palma-proporcio, povus malpliigi je 21,5%, ekvalenta al la fakta malkresko de la Palma-proporcio observita dum 41-jara periodo. ²⁷⁷ Krome, nur duono de la dividendoj pagitaj al la plej riĉaj 10% en 2022 reduktus tutmondan malriĉecon (difinitan kiel 6,85 USD tage, PPP de 2017). Nur 1,6% de ĉi tiuj pagoj forigus ekstreman malriĉecon kiel difinite de la Monda Banko (fiksita je 2,15 USD tage, PPP de 2017). ²⁷⁸

3.1.4 Neegalecoj en la labormondo

Pro plimalboniĝantaj laborkondiĉoj kaj rajtoj, la influo de grandaj korporacioj sur laborpolitikojn, kaj la deturnado de rekordprofitoj al riĉaj akciuloj, laboro estas laŭ multaj manieroj fonto de malegaleco, anstataŭ kontribui al komuna prospero.

Laŭ taksoj de ILO, antaŭ la pandemio, iom pli ol unu-kvinono de la laboristoj de la mondo estis modere aŭ ekstreman malriĉaj.²⁷⁹ 327 milionoj da laboristoj gajnis maksimume la minimuman horan salajron.²⁸⁰ La situacio plimalboniĝis en multaj aspektoj, kaj la pandemio, milito kaj inflacio kontribuis al tutmonda vivkosta krizo.²⁸¹